

שיחות ודרשות בנושא

חג הפסח

ניתן להאזין לשיחות (מאת כותב השורות) **לחג הפסח** בקו 'פרשת דרכים'
074-7962698, שלוחה 3, 2, 9.

מופץ חינם לזיכוי הרבים, לרפואת דוד חי בן אבישג
אפשר לקחת על מנת לקרוא בו

ליעורים ותכנים נוספים ניתן לשלוח בקו 'פרשת גרסימ': 0747962698

נמסר ונערך ע"י האברך דוד יעקב עבו - מוהל
מוסמך.
050-4148948.

ניתן לקבל גם במייל david0504148948@gmail.com

בס"ד

דוד יעקב עבו
מוהל מוסמך
(אברך)
050-4148948

יחס אישי ומעקב לפני ואחרי הברית	סטריליזציה רפואית
זמין 24 שעות לכל שאלה	חומרים באיכות גבוהה
אפשרות לליווי הברית בשירה וניגון	ללא מוסקיטו

תוכן העניינים

4.....	פרשת 'פרה' - טבילה של טהרה
9.....	פרשת 'חודש' - שיחת הכנה לחג הפסח
14.....	חג פסח - החרות האמתית
19.....	חג הפסח - ללמוד להתבטל
27.....	חג הפסח - המפתח לחרות הנפשית
32.....	מצוות "והגדת לבנך" - ההגדה
37.....	הכרת הבעיה - חצי פתרון
45.....	אם ירצה ה'

פרשת 'פרה' – טבילה של טהרה

נמסר בליל שבת קודש, פרשת 'שמיני', כב' אדר התשע"ח, בבית הכנסת "אהבת שלום" – קדימה

כמה פעמים אנחנו מתאמצים להתקדם בעבודת ה', אבל כאילו יש משהו מבפנים שלא נפתח. הכל קר, יבש, בלי רגש, והאדם ממש רוצה להתקדם, אבל הוא מרגיש חסום מבפנים.

מה אפשר לעשות? האם יש דרך למוסס את גושי הקרח והאבן שיושבים לנו על הלב, ולהתחיל להרגיש את היהדות באמת? על כך, בפרשת 'פרה'.

השבת נקרא בעזרת ה' את פרשת 'פרה'.
על מה נקרא שם?

בזמן שבית המקדש היה קיים, לא כולם היו עולים כל יום לבית המקדש. אשה שלא ילדה, או יהודי שלא חילל שבת בטעות, או מי שלא חייב 'הגומלי' וקרוב תודה, לא היה עולה.

אבל שלוש פעמים בשנה, כולם היו חייבים לעלות לרגל. אחת מהן, היתה בחג הפסח. כל הזכרים היו חייבים לעלות לבית המקדש, ולאכול שם קורבן פסח. אסור לטמא מת לאכול מהקורבן. טמא שאוכל מהקורבן או נכנס למקדש, חייב כרת. מה עושים? יש רק דרך אחת להיטהר מהטומאה הזו - פרה אדומה.

פרות אדומות יש הרבה, אבל כשרות כמעט ואין, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות פרה אדומה ג, ד), שמאז מתן תורה ועד היום, היו בסך הכל תשע פרות אדומות שנשחטו ונשרפו כדין. את הראשונה, עשה משה רבינו. את השנייה, עשה עזרא. עוד שבע מצרוא עד חורבן הבית. ואת העשירית, יעשה מלך המשיח שיבוא במהרה.

הרבה חומרות יש בשריפה של הפרה. יש טקס מיוחד וארוך עד ששורפים אותה, כמו שמבואר באריכות במסכת פרה, וברמב"ם בהלכות פרה אדומה. אחרי ששורפים אותה, מערבבים את האפר שלה עם מים מיוחדים, ומזים אותם על כל אלו שהוכרחו להשתתף באיזו לוויה, או שנכחו באוהל אחד עם המת, ונטמאו. התהליך של הטהרה לוקח שבוע, והם טהורים.

הפעם הראשונה בהיסטוריה ששרפו פרה אדומה, היתה בזמן משה רבינו, כמו שכתב הרמב"ם. בתלמוד ירושלמי מובא (מגילה ג, ה. הובא ברש"י מגילה כט. ד"ה 'ברביעית'), שהתאריך היה אז, ב' ניסן. בא' בניסן הוקם המשכן, ומיד יום אחד אחר כך, כבר שרפו את הפרה והיזו ממנה על עם ישראל, וטיהרו את כולם.

שואל רב לוי בגמרא שם, בשם רבי חמא בר חנינא, אם שריפת הפרה היתה בב' ניסן, הוי אומר, שחודש ניסן כבר נכנס לפני ששרפו את הפרה, אם כן, מה אנחנו אמורים לקרוא קודם, פרשת 'פרה' או פרשת 'החודש'? פרשת 'החודש', כי הוא קדם לפרה. אז למה חכמים תקנו לקרוא קודם 'פרה' ואחר כך 'החודש'?

אלא מסביר רבי חמא בר חנינא - "ולמה פרה קודמת? שהיא טהרתן של כל ישראל!"

כלומר, מגלים לנו חז"ל, שמעבר לסיפור של מה שהיה פעם, יש כאן משהו עמוק יותר. אנחנו קוראים את הפרשה הזו, לפני חודש ניסן, כדי שהיא תטהר אותנו. המגיד מקוד'ניץ, רבי ישראל הופשטיין זצ"ל, כותב (בספרו 'עבודת ישראל', לאחר פרשת 'כי תשא', בדרוש לפרשת פרה, דיבור המתחיל 'והנה בשבת'), שמי שמהרהר בתשובה, ומבין שהוא חוטא, ומתחרט, בזמן הקריאה, מושפעת עליו רוח טהרה, ומה שהיתה הפרה עושה, כיום הקריאה משפיעה. ומי שמעוניין להתחזק, הקריאה עצמה מטהרת אותו.

שזה אומר, שבזמן שנקשיב לקריאת פרשת פרה, ירד עלינו שפע של טהרה, שהוא בעצם ההכנה שלנו לקראת חג הפסח.

אותו הדבר כותב גם רבי אהרן פרלוב זצ"ל, המכונה רבי אהרן הגדול מקרלין (הובא בספרו 'בית אהרן', עמוד קמד. דיבור המתחיל 'בשבת'), "שצריך להאמין, שכשם שנטהרים באפר הפרה ממש, להקרבת הפסח", ככה בזמן הזה, בקריאת פרשת פרה, כל אחד ואחד מקבל טהרה וקדושה, לפי הבחינה שלו. הכל תלוי בנו, כמה אנחנו מאמינים בזה, וכמה אנחנו עושים צעד מעצמנו כדי לקבל משהו מהטהרה הזו.

גם ה'שפת אמת', רבי יהודה אריה ליב אלטר זצ"ל, מדבר על ההתחדשות והטהרה שיש בקריאת פרשת פרה, והוא כותב (שפת אמת, ד' פרשיות, סוף תרמ"ה), ש"הזמן מבקש תפקידו", כלומר, כל דבר שקרה אי פעם בהיסטוריה של העם היהודי, נחקק בתאריך, וכל פעם שמגיע התאריך, ההשפעות האלו חוזרות שוב.

בזמן בית המקדש, כל היהודים היו עסוקים לא רק במצות והיין ובסדר והנקיון, אלא בעיקר לדאוג שהם יהיו טהורים וישתתפו בסדר הטהרה של הפרה, כדי שהם יוכלו לאכול מקורבן הפסח, והשפעה של טהרה כללית נתפסה בתאריך.

ככה גם בזמן הזה, כשמגיע התאריך של חודש ניסן, ההשפעה הזו חוזרת שוב. וכל מי שרוצה לפתוח דף חדש, להתחזק במשהו שהוא תמיד רצה, זה הזמן לחזק את הרצון הזה, ובצורת ה', בזמן קריאת פרשת פרה, הוא יקבל עזרה מה', וירגיש שזה הופך להיות קל (המקורות, מתוך החוברת של הרב אברהם אלימלך בידרמן שליט"א, ויקהל פקודי תשע"ח, עמוד יז' ואילך).

בחודש הזה, חודש הגאולה, יש סייצתא דשמיא עצומה שמרחפת באויר. בזמן הזה, עם ישראל יצאו ממצרים, שהיתה בית הכלא הגדול בעולם. נטהרו כל שנה על ידי פרה אדומה.

ככה גם בזמן הזה, כל שנה, ה' מוציא את כל מי שרוצה מהמצרים הפרטיים שלו. כל מי שמרגיש שיש לו מקום עדיין להשתפר במידות, כעס, עצבים, חוסר סבלנות, קמצנות, דיכאון, חוסר פרנסה, אין לו דירה, אין שלום בית, הנה, יש לו בזמן הזה הזדמנות לצאת מזה, בחג הפסח, ובתקופה שלפני, מי שעובד נכון, ה' ישחרר אותו מהכל.

יש כאלו, שגם אחרי 30 או 40 שנה, הם עדיין עומדים באותה נקודה בדיוק, עוד חג עובר, ועוד חג עובר, פסח כבר עבר, ושום דבר לא נשאר להם ממנו (חוץ מכאב בגב וחור בכיס...).

שלא נבין לא נכון, את הבית הם צחצחו, בגדים חדשים הם קנו, 'על האש' הם עשו, לטייל הם טיילו, אבל שום הכנה רוחנית הם לא עשו, אז גם החג לא השאיר להם שום דבר לנשמה, לרוחניות.

אבל אדם שמתכוון לחג כמו שצריך, מכין את עצמו הכנה רוחנית, יזכה לצאת מכל המצרים שלו.

השלב הראשון בהכנה, הוא מצוה נדירה, שמזדמנת אחת לשנה, והיא קריאת פרשת 'פרה', שלדעת השלחן ערוך' (אורח חיים, תרפה, ז), היא מצות עשה מהתורה, כמו פרשת 'זכור', וכמו שראינו, יש לה כח לטהר את האדם כמו פרה אדומה ממש.

אנחנו חייבים להאמין בזה, שבזמן שאנחנו שומעים את ה'בעל קורא', קורא את הפסוקים של פרשת פרה, באותם רגעים, ה' זורק עלינו מים טהורים, ואנחנו מוכנים לשינוי של פסח, ליציאה מתוך המצרים.

כמו שנקרא גם בהפטרה, שה' אומר (יחזקאל לו, כה-כו) "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם... ונתתי לכם לב חדש, ורוח חדשה אתן בקרבכם, והסרתי את לב האבן מבשרכם, ונתתי לכם לב בשר..." , כמה הבטחות מבורא עולם...

להסיר את לב האבן... מי לא רוצה ליהנות ממצוות, להרגיש הרגשה מיוחדת בתפילה, פתאום להפוך את כל החיים לנעימים, נטולי גאווה וקנאה, מלאים בטוב לב, בקשר נעים ומיוחד עם בורא עולם, בקיצור, להחליף את לב האבן בלב בשר.

וכל זה קורה בשבת פרה, בזמן קריאת התורה, אפשר בהרהור אחד של תשובה, במשהו קטן לכבוד ה', קבלה קטנה, רצון כנה, לשנות את החיים.

פרשת פרה, היא מעין הקדמה לכל הנושא של חודש ניסן וחג הפסח. לפני שנכנסים לחג, לפני שמקבלים את היציאה מהמצרים הפרטיים שלנו, צריך לעבוד קצת על הטהרה של הלב.

לא צריך לעשות שינויים חדים, אבל בתור הכנה שלנו ליציאה מהמקומות הלא נוחים שלנו, צריך להתקדם צעד אחד קדימה, לעשות משהו קטן לכבוד ה'.

להוסיף בלימוד, פעם ביום להתאמץ להיות עניו, להתחזק בבטחון בה', כל אחד בתחום שהוא הכי צריך עזרה, ככה, נפתח את הפתח שלנו למים הטהורים שה' רוצה לזרוק עלינו. חג פסח, ישחרר לנו כמויות של מטענים שליליים מהלב, והחיים יהפכו להיות הכי נעימים שיש. לא כדאי?!...

יהודי ירא שמים, רבי דוד שמו, תושב ארץ ישראל, הוזמן לימים הנוראים, לשמש כחזן בקהילה היהודית הספרדית בטורונטו. שנת תשמ"ג. למחרת יום הכיפורים, השכים רבי דוד לתפילה. הוא רצה להגיע לניו יורק, אל הרב שלו, לחג הסוכות.

היהודי היקר שאירח אותו, קנה לו כרטיס נסיעה, באוטובוס תיירים מיוחד, שהנסיעה הארוכה תהיה יותר נעימה. הנסיעה אל תחנת האוטובוס התארכה קצת, והם הגיעו בשעה שמונה ועשרה אל התחנה המרכזית.

האוטובוס המיוחד, היה אמור לצאת בשעה שמונה. רבי דוד נפרד מהמארח שלו, ומיהר אל המסוף. כשהגיע, הוא הבין שהאוטובוס עזב את התחנה בזמן, ונסע בלעדיו. הוא ניגש אל המודיעין, ושם הציעה לו הפקידה, מסלול חילופי. נסיעה באוטובוס לבאפאלו, ומשם לטוס במטוס נוסעים קטן לניו יורק. הדרך הזו, אמרה הפקידה, היא גם קצרה יותר, וגם זולה יותר.

הוא קיבל את הכרטיס, וניגש לספסל ההמתנה. היה לו זמן, ואת הזמן הוא החליט לנצל להנחת תפילין של רבינו תם. הוא הוציא את נרתיק התפילין, הפשיל את השרוול, והחל בהנחת התפילין.

בזווית עינו הוא הבחין, שעל הספסל מולו, ישבו זוג קשישים, שהזקן, לא מפסיק להסתכל עליו אפילו רגע אחד. הוא עקב אחרי כל פעולה שלו. מהתחלה, עד הסוף. תוך כדי, נכנס למקום יהודי חובש כיפה, וכשהוא ראה את המבטים של המבוגר על רבי דוד שעמד שם עם התפילין, הוא העיר לו: "עדיף היה להניח את התפילין באחת הפינות, ולא באמצע המקום, הפעולות האלו, גורמות לאנטישמיות".

רבי דוד לא התרגש במיוחד מההערה, והמשיך לומר את קריאת שמע. כשהוא סיים לקפל את התפילין. רמז לו הזקן בתנועת יד, שיגש אליו בבקשה. הוא ניגש. הזקן היה מרוגש, דיבר לאט, וניסה לומר לו משהו בקול רועד. אבל הבעיה היתה, שהוא דיבר יידיש וספרדית, שתי שפות שרבי דוד לא הכיר בכלל.
מה עושים?...

רבי דוד, נזכר ביהודי הדתי שהעיר לו קודם, שהיה גם הוא ממוצא אשכנזי, שעדיין ישב שם באחד הספסלים. הוא ניגש אליו, וביקש את העזרה שלו כמתורגמן בינו לבין הזקן.

היהודי, ניגש אל הזקן, ודיבר אתו כמה דקות. כשהזקן סיים לומר את מה שהוא רצה, ניגש היהודי אל רבי דוד, כשהוא נבוך מעט, מסתבר, שהזקן הזה, ניצול שואה, שריד יחידי למשפחה יהודית שומרת מצוות. במחנה ההשמדה אושוויץ, הוא איבד את כולם. בעקבות מה שהוא עבר שם בשואה, הוא היה כעוס מאד. הוא כעס על כל העולם, ועזב את הכל. הוא התחתן עם אשה גויה, ועבר לגור בארגנטינה, באיזו עיירה רחוקה שאין בה יהודים.

ככה הוא חי עשרות שנים. ועכשיו, לעת זקנתו, הוא עבר לגור עם אשתו בעיירה לונדון שבקנדה. היום, כשהוא ראה יהודי מניח תפילין, פתאום הכל צף לו מול העיניים, הבר מצוה שלו... העיירה... הקהילה... בכל החיים שלפני המלחמה, ההוואי היהודי הטהור שהיה שם...

פתאום הוא הרגיש שהוא דוקא כן מתגעגע לתפילין, לתפילה, לבורא עולם, לחיים היפים של יהודי שומר מצוות, ברגע אחד התעוררה הנשמה היהודית שלו... ועכשיו, הוא מבקש שרבי דוד יניח לו תפילין...

רבי דוד הודה למתורגמן, וניגש אל היהודי המבוגר, והניח לו את התפילין. כשסיים, הוא ביקש מהזקן לומר קריאת שמע. בתנועה טבעית, הניח הזקן את יד ימין על העיניים, אבל את המילים הוא כבר לא זכר.

רבי דוד, קרא אתו מילה במילה את פסוקי קריאת שמע. כשהוא חלץ לו את התפילין, הזקן נראה ממש מאושר. הזקן נתן לרבי דוד כרטיס ביקור שלו, והם נפרדו לשלום איש לדרכו.

החגים חלפו. רבי דוד, שהספיק בינתיים לשכוח כבר מכל הסיפור עם היהודי המבוגר בתחנת האוטובוס בטורונטו, התכוון לחזור לארץ ישראל. הוא אירגן את המזוודה, כשבין הדברים, הוא הבחין בכרטיס הביקור של הזקן.

הוא רצה להתקשר אליו, להתעניין, אבל הוא היסס, איך הוא יתקשר אתו בלי מתורגמן? אבל הוא בכל זאת החליט להתקשר ויהי מה...

הוא חייג, השפופרת הורמה, על הקו היתה אשה. "שלום", אמר רבי דוד. למרבה הפלא, האשה דיברה עברית שוטפת, עם מבטא ישראלי שגרתני. רבי דוד היה מופתע לגמרי.

"שמי דוד, רציתי לשוחח בבקשה עם מר", וכאן הוא נקב בשמו של הזקן. ואז סיפרה לו האשה, שהיא קרובת המשפחה היחידה שלו, והיא גרה בעיר 'רחובות' שבארץ ישראל. ושלושה ימים אחרי יום הכיפורים, התקשרה אליה אשתו של הזקן, וסיפרה לה שבעלה נפטר, ולפני הפטירה שלו הוא ביקש, שהקרובה היהודייה שלו, היא זו שתטפל בכל ענייני הקבורה. לכן היא הגיע לקנדה, והיא עדיין שם לסדר כמה דברים.

רבי דוד הצטער מאד לשמוע שהזקן נפטר, וסיפר לאשה על הנחת התפילין שלו בתחנת האוטובוס בקנדה. "אה, אז זה אתה שכל כך שימחת אותו...!", אמרה האשה, וסיפרה, שאשתו של הזקן, תיארה לה איך היה נראה היום האחרון שלו עלי אדמות. בבוקר, הוא ראה יהודי מתפלל בתחנת האוטובוס, וביקש גם הוא להניח תפילין. בדרך הביתה, הוא אמר לאשתו "זה היום הגדול בחיי...!". לפני ארוחת הצהריים, הוא ניגש אל הכיור, שפך מים על שתי הידיים שלו, ומלמל משהו לפני שהוא אכל. הוא הקפיד לאכול רק לחם, וקצת ירקות.

כשהוא סיים לאכול, הוא רצה לעלות לנוח את מנוחת הצהריים. לפני שהוא עלה למיטה, הוא אמר לאשתו "אני מבקש, שאחר הפטירה שלי, יקברו אותי בבית עלמין יהודי. וקרובת המשפחה שלי בארץ ישראל, היא זו שתטפל בקבורה שלי".

כשאשתו הגיעה להעיר אותו משנת הצהריים, היא גילתה שהוא החזיר את נשמתו

- מתוך תשובה שלמה - לבוראה... (מתוך: 'האמנתי ואספרה', עמוד 261)

כשרוח הטהרה מגיעה, צריך לנצל את ההזדמנות, ולעשות אפילו משהו קטן, את השאר, נשאר כבר לה'...

פרשת 'החודש' – שיחת הכנה לחג הפסח

נמסר בליל שבת קודש פרשת 'זיקרא' ד' ניסן התשע"ז בבית הכנסת "אהל רענן" – קדימה

השבוע חל ראש חודש ניסן. פסח מתקרב...
תארו לעצמכם, יהודי יקר, שהתכוון לפסח, בצורה הכי טובה שיש. קרצף את הבית. הזיז ארונות, מיטות. הוריד את הזגוגיות של החלונות בכל הבית, וניקה אותם במקלחת. צבע את הקירות, את התקרה. צבעי שמן בגדרות והסורגים. כיסח את הדשא. ניקה את שתי המכוניות. לא השאיר גרגר אבק בכל האזור של הבית והחצר.
גם את הכלים, הוא קנה הכל חדש. סטים מיוחדים עם עיטורים מזהב. בגדים חדשים לכל המשפחה. בן חורין... אולי אפילו יותר מאלו שיצאו ממצרים...
ליל הסדר מגיע. הוא לבש את הבגדים החדשים, והלך לבית הכנסת. הוא חזר הביתה, "חג שמח, חג שמח"... גם אשתו והילדים לבושים במיטב המחלצות.
הוא סוקר את השולחן, איזה מפיונים, איזה סכו"ס... אבל משהו חסר לו. הוא מנסה לזהות מה מפריע לו. ואז הוא קולט 'היי, המצות! שכחנו לקנות מצות...!'
הוא פונה בלחץ לאשתו, "תגידי, לא קנית מצות?!". "אני?!?!", היא מתפלאת, "ממש לא זכרתי. סמכתי עליך. לא חשבתי על זה יותר מדי".
"ומה לגבי המרור?", שאל. "גם לא קנית", היא ענתה, והוסיפה "אמנם קנית חסה לסלט ירקות, אבל לא זכרתי את המרור".
"וחרוסת?...", הוא שאל מהוסס, "תבין, הייתי עסוקה בנקיונות", היא אומרת, "איך יכולתי לזכור את כל הדברים האלו...". "אז מה עושים?", הוא שואל.
בואו נעצור פה.
מה נגיד על זוג כזה, שמרוב נקיונות וקניות, שכחו לקנות מצות וחרוסת ויין? העיקר חסר מן הספר! עשו את הכל מסביב, ואת העיקר הם שכחו. כי העיקר בפסח, הם המצות, המרור, היין, וההגדה.
יש אחד שניקה הכל, קנה מה שצריך, אבל לא למד שום הלכה שקשורה לפסח. חג הפסח הוא חג רוחני, עיקר העיקרים בחג הזה היא הרוחניות.
לכן, מי שלא התכוון, במספר שעות של לימוד, לא למד שום הלכה לפני החג, הוא בדיוק כמו אותו זוג, שכולנו הסכמנו, שהעיקר אצלם חסר.
ה' לא נתן לנו את החג, רק כדי שנהנה. החג בא כדי לקדם אותנו, לרומם אותנו, להשפיע עלינו שפע. אבל מי שלא למד, החג יעבור, וישאיר אותו בדיוק כמו שהוא היה קודם, בלי להשפיע עליו בכלל. וחבל.
יש כל כך הרבה הלכות שקשורות לחודש ניסן וחג הפסח. יש ב'שלחן ערוך' יותר מ-60 סימנים רק על הלכות פסח. כמעט חלק שלם ב'משנה ברורה'.
כל הלכות חודש ניסן. ברכת האילנות. הכשר כלים. אפיית מצות. בדיקת חמץ. ביצור חמץ. כשרות המוצרים. כל הלכות ליל הסדר, הסימנים, הכזיתות, ההסיבה, ההגדה.
מעבר לזה, חג הפסח הוא גם 'יום טוב'. וצריך ללמוד את כל הלכות 'יום טוב'. גם את הלכות 'חול המועד' צריך ללמוד, הרבה הלכות שאנשים לא יודעים בכלל שהן קיימות.

לבוש, אכילה, שתיה, גיהוץ, גזיזת ציפורניים, כתיבה במחשב או בפלאפון, מה אסור, מה מותר, צריך ללמוד כדי לדעת.

איך אפשר להיכנס לחג כל כך מורכב, בלי לקבוע זמן ללמוד את ההלכות של כל החודש הזה? ללמוד מתוך ספרים, או להשתתף בשיעורי תורה.

לכל מבחן בחיים צריך להתכונן. אחד אומר לחבר שלו "בא נצא קצת לטייל", הוא אומר לו "לא יכול, יש לי מבחן". יש מבחנים קשים, והוא לומד שעות, חוזר על החומר כמה פעמים. וכל אחד מבין את הלחץ שלו, יש לו מבחן.

גם לנו יש מבחן, קוראים לו 'חודש ניסן'. קוראים לו 'חג הפסח'. קוראים לו 'ליל הסדר'. אסור לנו לזלזל בחג ולהגיע אליו לא מוכנים, כי אם לכלל מבחן אחר ברור לנו שצריך להתכונן, ודאי שפסח לא פחות חשוב.

סיפר לי חבר, על מישהי מהמשפחה שלו שלמדה נהיגה, וניגשה למבחן נהיגה ('טסט'), כדי לקבל את הרשיון הנכסף. בדרך כלל יוצאים למבחן שניים, אחד נוהג בהלוך, והשני בחזור.

קרובת המשפחה הזו, נהגה בהלוך, היה די בסדר. התחלפו. ולשנייה, שנהגה בחזור, היתה 'שיטת נהיגה', היא לא התחשבה ברמזורים, בתמרורים, בצמתים, וגם לא בלוח השעונים... היא נסעה תמיד ישר, ותמיד על אותה המהירות...

תוך כדי הטסט, היא התקדמה לכיוון רמזור. הרמזור התחלף לאדום, והיא אפילו לא האטה את קצב הנסיעה, והתקדמה במהירות לכיוון הצומת. בלי להסתכל ימינה או שמאלה, היא חצתה את הצומת באדום...

הטסטר היה בהלם!!! כשהדיבור חזר אליו, הוא הורה לה לעצור בצד מיד. ואיכשהו הטסט הסתיים.

אחרי הטסט, המורה לנהיגה התקשר לנהגת הראשונה, ואמר לה: "תראי, את הצלחת במבחן, אבל זו שנסעה אתך (ההיא מהרמזור), לא עברה. תרחמי עליה, היא מנסה כבר הרבה פעמים, ולא מצליחה. בואי תתני לה את האישור שלך, ואחר כך תעשי טסט נוסף, ואני אפצה אותך. תעשי טובה, בבקשה". הוא התחנן.

"ממש לא!", היא אמרה בנחישות, "לא שאכפת לי לעזור למישהי, אבל מחר היא עוד עלולה לדרוס את הילדים שלי, היא מסוכנת, אסור לתת לה רשיון".

והיא צודקת. מי שלא יודעת לנהוג, אסור לתת לה הגה. מי שלא יודע לנתח, אסור להכניס אותו לחדר הניתוח. מי שלא יודע להיות מורה, אין לא סבלנות, שלא ילך ללמד ילדים.

אותו הדבר בדיוק לגבי החגים. מי שלא למד הלכות פסח, לא יכול לעבור את הפסח. אולי הוא חושב שהוא יכול לעבור, אבל בפועל הוא יטעה, והוא עלול להפסיד הרבה מצוות יקרות, וחלילה לעבור עברות.

יכול להיות שאדם יעשה את כל הסדר, יסיים בשעה אחת בלילה, ויעלה לישון עם הרגשה הכי טובה שיש. אחרי זקנה ושיבה טובה, הוא יגיע לבית דין של מעלה, מאושר, ויספר שם איזה ליל סדר הוא עשה, חבל על הזמן...

ואז יתחילו לעבור אתו על ההלכות סעיף אחרי סעיף, והוא יישאר עם פה פתוח... 'לא ידעתי'... 'לא ידעתי'... הוא יגיד פעם ועוד פעם, ובשמים יענו לו שוב ושוב 'אז למה לא למדת?...'; 'למה לא למדת?...'; ומה הוא יענה?...

לא קל ללמוד את הלכות הפסח. קודם כל, כי הן רבות מאד. דבר שני, כי הן גם קשות. סיבה שלישית, חודש ניסן מלא בעבודה ונקיונות, והוא גם חופש לילדים, לבני הישיבות ולאברכים, ובחופש תמיד קשה ללמוד.

לכן, צריך מאמץ. לחטוף כל דקה. גם בזמנים קשים, אחרי יום של טיפול בילדים ונקיונות, לפתוח ספר, ללמוד מה שאפשר. לא לזלזל בזמן מועט. להעריך כל רגע של לימוד, כל הלכה הכי קטנה.

וגם באופן כללי, חופשת פסח, ליל הסדר, חול המועד, מזמינים הרבה נסיונות, לחצים, מתחים, וקשה להשיג הרגשות רוחניות בזמן הזה. יש צורך במאמץ והתגברות, כדי להשיג משהו. אנחנו צריכים לשמוח בכל דבר קטן שהצלחנו להשיג, ולהעריך אותו.

בפרשת ויקרא כתוב (ויקרא ב, א) "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה'". אומר רש"י: "לא נאמר 'נפש' בכל קרבנות נדבה, אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה? - עני. אמר הקדוש ברוך הוא: מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו".

בית המקדש בהודו ותפארתו, מבנה מרשים. כל עם ישראל מגיעים לשם. מגיע איש עשיר, לבוש בגדים חדשים, יפים. מושך אחריו איזה שור שמן, בריא, עלה לו כמה אלפי שקלים. והוא מגיע בבטחון אל הכהן, ומוסר לו את קרבן הנדבה שלו.

לידו עומד איש 'תפרן', עני מרוד, לבוש בבגדים יד שניה, חליפה עם כתמים, פרצוף סמוק. הביא קצת סולת, עם כמה טיפות שמן, ניגש אל הכהן בחשש, ומוסר לו את הנדבה הצנועה שלו.

אומר הקדוש ברוך הוא, הנדבה של העני הרבה יותר חשובה לפני, כי אני רואה את זה, כאילו הוא הקריב את עצמו, כאילו הוא מסר נפש בשבילי.

כשאנחנו רואים תורם רציני, יושב במשרד של מוסד תורני, ותורם סכום של כמה עשרות אלפי שקלים למען לימוד התורה, אנחנו מעריכים אותו מאד. לעומת זאת, כשאנחנו רואים איש פשוט, מכניס לקופה שטר של 50 ש"ח, אנחנו לא ממש מתרגשים מזה.

אומר הקדוש ברוך הוא, בשביל העשיר הזה, התרומה לא כל כך משמעותית בחשבון הבנק שלו, אבל התרומה הצנועה של העני, בשבילי היא כמו מסירות נפש, כי 50 ש"ח בשבילי, הם משמעותיים הרבה יותר.

אומר הרב שמשון דוד פינקוס זצ"ל (תפארת שמשון על התורה, 'ויקרא', עמוד ו), היום, אין לנו בית מקדש להביא קרבנות, אבל יש דרכים אחרות למסור נפש, ולבטא את האהבה שלנו אל ה' יתברך.

אדם מגיע אחרי יום עמוס עבודה או נקיונות לבית המדרש, מנסה לפתוח ספר או להקשיב לשיעור, ונרדם... ומתעורר... והשורות קופצות לו מול העיניים. זה נראה לו עלוב, לעומת מי שיושב שם ולומד בחשק ובערנות.

אבל אצל הקדוש ברוך הוא הכל נמדד לפי הקושי, והשאלה היא לא מי לומד יותר הרבה, אלא למי יותר קשה.

גם אצל האשה. כשהיא היתה רווקה, היא היתה מתפללת שלוש תפילות מלאות כל יום. בריכוז. בהשתפכות הנפש. לפני כל חג, קוראת המון מדרשים ושיחות. מידי פעם מתפללת על קברות הצדיקים.

ומאז שהיא התחתנה, היא רצה מהנקיונות למטבח. מהמטבח להחליף טיטולים. כל היום סביב הילדים והבית. והיא מרגישה, כמו הקרבן של העני, ריקנית, בקושי ממלמלת משהו. בקושי התכוננה לחג מהבחינה הרוחנית.

אבל בשביל הקדוש ברוך הוא, זה הכי טוב בעולם. התהלים שהיא ממלמלת בין לבין, שווים אצלו הרבה יותר מכל התפילות המלאות בדמעות (בלי לזלזל באף אחת כמובן), כי היא מוסרת לו את הלב.
"ונפש כי תקריב".

לכן, בזמנים האלו, אנחנו צריכים לעבוד על מתכונת של 'תחטוף מה שאפשר'. כל דקה, כל רגע, כל הלכה, מה שאפשר לעשות בשביל להתכונן לפסח, צריך לעשות. לישיבה של ה'חפץ חיים', הגיע איש עשיר, וביקש חתן לבתו. הוא נותן דירה מרוהטת, ובחמש שנים הראשונות, כל ההוצאות על חשבונו. הרב המליץ על בחור מסוים. הם התחתנו. והבחור גר אצל חמיו.

כעבור עשר שנים, נקלע ה'חפץ חיים' לעיר מגוריו של אותו בחור. באמצע הרחוב, הבחין בו הבחור, ורץ אליו מרוגש מהמפגש הלא צפוי עם ראש הישיבה. בערב הוא הגיע אל האכסניה של ה'חפץ חיים', ותרם סכום גדול לישיבה. והם ישבו לשוחח מעט.

במהלך השיחה, הוא סיפר ל'חפץ חיים', שבחמש השנים הראשונות, חמיו החזיק אותו לגמרי. אולם אחר כך, הוא נתן סכום גדול, כדי שיעסוק במסחר. בהתחלה הוא חשב לעבוד רק שעה ביום, אבל כידוע, עם הזמן הוא שקע כולו במסחר.

"נו", שאל ה'חפץ חיים', "בהתחלה חשבת ללמוד כל היום, ולעבוד שעה, עכשיו שאתה עובד כל היום, תן לתורה לפחות מה שחשבת לתת למסחר, ותלמד לפחות שעה".

ענה התלמיד, "בזה ששקעתי בעסקים, אני אשם, אבל בזה שאני לא לומד בכלל, הישיבה אשמה". "למה?", שאל ה'חפץ חיים'. והתלמיד הסביר: "בישיבה שמעתי שיטורים מהגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל. בעיון עמוק מאד. פלפול וסברא ישרה. היום כשאני עולה לבית המדרש, אני רואה את הרב מוסר דף יומי, אני לא מסוגל ללמוד בצורה כזו מהירה, אחרי שבישיבה, התעכבנו על כל דף כזה שבועות שלמים. לכן אני מעדיף לא ללמוד בכלל בשעה הזו, מאשר ללמוד בצורה שטחית".

"תשמע סיפור", אמר ה'חפץ חיים'. "יהודי פשוט, עבד כל השבוע קשה מאד. בשבת הוא היה אוכל, ובעיקר ישן. מה היתה ההנאה שלו בחיים? במקוה, היתה גם 'סאונה' (חדר חם להזעה), שם הוא היה יושב, מתחמם, ומתענג... אחר כך, טובל במקוה הקר, וההנאה גדלה הרבה יותר (נו, תענוג של יהודים של פעם...).

יום אחד, במהלך העבודה, הוא קיבל התקף לב, לא עליו, והוא פונה לבית החולים. שם, ייצבו את המצב שלו, ושחררו אותו הביתה עם מספר הוראות: אסור להתאמץ בכלל. שינוי בתפריט המזון. ועוד.

'בבקשה', אמר היהודי לרופא, 'רק אל תאסור עלי את ההנאה היחידה שלי בחיים ה'סאונה'...! 'מה?!!', אמר הרופא, 'זו סכנת חיים ודאית. אם תכנס לשם, תצא על אלונקה...!'

שבועיים הוא החזיק מעמד. בשבוע השלישי, הוא הרגיש התאוששות, ולא עמד בנסיון, ונכנס... אחרי כמה דקות הוא קיבל סחרחורת והרגיש שהוא הולך לאבד את ההכרה. בשארית כוחותיו, הוא יצא החוצה, ורץ לכיוון המקוה, כדי לקרר את הגוף ולהחזיר לעצמו את ההכרה. אבל הבעיה, שהמקוה היה ריק. הוא התמוטט, והרגיש ערפול. 'מישהו התעלף' צעקו אנשים.

מישהו רץ אל הכיור, מילא ספל מים, והתקרב אליו, כדי לשפוך לו על הפנים. והוא במאמץ עילאי, עצר אותו וצעק, 'לא, אני צריך לטבול במקוה את כל הגוף, לא רוצה רק ספל...!'

וכולנו מבינים את הטיפשות, גם אם אין לך מקוה מלא, לפחות תתאושש עם מה שיש. "ככה", סיים ה'חפץ חיים', "גם אתה. 'אין מים אלא תורה', ואתה רגיל להמון מים, כמו בעולם הישיבות. אבל כשאין מים, והמקוה יבש, לפחות תתאושש בספל מים, בשיעור תורה פשוט..." (מתוך: 'והגדת', 'ויקרא', עמוד 48).

כשהחג מתקרב, הנסיונות גדלים. היצר חוטף מה שהוא יכול, והאדם עלול להיכנס להרגשה של 'או הכל או כלום'. אנחנו צריכים לחטוף מה שאפשר, והעיקר, לתת את הלב לה'.

"ונפש כי תקריב"...

חג פסח – החרות האמתית

נמסר בערב שבת קודש פרשת צו, יב ניסן התשע"ד, שבת הגדול, בבית המדרש 'הבאר' – קדימה

בצוד מספר ימים יחול חג הפסח.

יש כמה מילים שחוזרות על עצמן כל הפסח, אבל מי שמנסה להיות קצת מציאותי, לא מבין מה הקשר בניהם. "חג הפסח - חג חרותנו"...

'חרות', הוי אומר חופש, שחרור, אין מוגבלויות. ואילו חג פסח, הוא אחד החגים הקשים לקיום, כמה עבודה...

כבר חודש לפני החג, עדיין לא הסתיימו הממתקים של משלוחי המנות מפורים, וכבר האמהות מתחילות לדבר ולתכנן את מערכת הניקיונות. והאמת, שלפעמים, זה 'קצת' מציק...

הבית כולו נכנס ללחץ. משפשפים... ומשפשפים... שלא נדבר על הצבע... איזה 'צירוף מקרים' מעניין, תמיד בפסח צובעים את הבית. מה הקשר בין חמץ, לצבע על הקירות?! רק הנשים יודעות...

כמה ימים לפני פסח, הגב כואב, הכתף תפוסה מהשפשופים והצבע. אנשים מגיעים לליל הסדר כואבים ודואבים, ויושבים באפיסת כוחות על הכיסא.

והאמהות, לא רואות יום ולא לילה. ניקיון וניקיון. ריח של אקונומיקה בכל מקום. "בא תנקה פה", "תנקה שם", מגייסת את כולם לעזרה. ובני הבית, נעתרים ברצון כמובן (או שלא...).

"חג חרותנו?! אם תשאל אדם חיצוני, יאמר לך שאולי היה צריך לקרוא לזה 'חג עבדותנו'. לא לחינם שרים כל כך הרבה פעמים "עבדים היינו"...

וזה עוד לא הכל.

ליל הסדר מגיע. אחרי חצי יום של צום, היהודי רוצה כבר לאכול. קודם כל "קדש", תמתין, עושים קידוש. טוב נחכה. אחר כך "ורחץ", נטילת ידיים, אבל עדיין לא אוכלים.

קצת "כרפס", פחות מ'כזית'. "יחץ", חוצים את המצות, אבל לראותם בלבד, לא אוכלים. ואז מספרים את ההגדה. הגב כואב, הקיבה מזכירה שהיא ריקה, והריחות מכיוון המטבח... איך אפשר ככה לספר ביציאת מצרים?! לא היה עדיף קודם לאכול?...

"רחצה", ליטול שוב ידיים. אוכלים? כן, אבל רק מצה. ולא סתם, בהסיבה... למה? כי זה סמל החירות! האמנם??? הוא מנסה להסב, המשענת של הכסא לוחצת לו בצלעות, כולם מנסים להטות את עצמם אחד על השני. לא קל. הפירורים נופלים לו הצידה, היין כמעט נשפך על החולצה החדשה... איזו מין חרות זו? הפוך, בן חורין שיעשה מה שהוא רוצה, בישיבה רגילה או הסיבה.

שאלה נוספת:

ביום העצמאות של כל מדינה ומדינה, וגם של מדינת ישראל, מוצגים לראווה הטנקים החדשים ביותר, מטוסי קרב משוכללים טסים בשמי הארץ, חיילים צועדים בסדר מופתי, זיקוקי דינור במאות מיליוני שקלים (! על חשבון משלם המיסים כמובן...). הרעיון הוא, להתפאר בהשיגי המדינה, בעוצמה שלה.

אין אף מדינה שמראה לכולם תמונות מהזמנים הקשים, איך שהם הוכו ונטבחו, נדדו בין הארצות, איך התעללו בהם. אף אחד לא שומר רובים חלודים, וטנקים שספגו פגיעות אויב. את אלו משאירים במוזיאון.

מדוע, אם כן, בליל הסדר, שזהו "חג חרותנו" - יום העצמאות' שלנו, אנחנו אוכלים דווקא מצה, זכר לאיזה בצק שלא החמיץ. אוכלים 'מרור', להיזכר בסבל שסבלנו. "עבדים היינו לפרעה", למה להיזכר בזה? האם אנחנו בתשעה באב, או בחג החרות?

התשובה לכל השאלות הללו, מונחת בהבנת המושג 'בן חורין'. החשיבה בעולם הכללי היא, 'חרות' זו חופשיות, תעשה ככל העולה על רוחך, בלי מוגבלויות, במילה אחת - חיי הפקרות.

התורה רוצה ללמד אותנו, שחופשיות אמתית מונחת דווקא בעבודה, בהגבלה. להבדיל מחיי הפקרות, שהם אמנם נוחים יותר, אבל שם האדם נשלט ולא שולט.

נשאל שאלה: מי יותר חופשי ובן חורין, בן המלך או העבד? ברור שבן המלך. למה? הרי סדר היום של בן המלך מלא וגדוש במגבלות ועבודה. הוא צריך לקום מוקדם, ללכת ללימודים מפרכים. לימודי השפה הגבוהה, ניהול הממלכה, רכיבה. ומה שהכי מציק, אלו גינוני המלכות. אכילה מנומסת, קידה, בגדים מיוחדים ומעיקים, ישיבה מיוחדת, בלי סוף מגבלות.

נתאר לעצמנו, את הנסיך סגור בחדרו המפואר, באמצע חזרות למבחן קשה במתמטיקה, קם בעייפות מהכסא, מסיט את היילון, ומביט בחלון, והנה הוא רואה ילד בגילו, בן למשפחה הרוסה, האבא בכלא והאם מקבצת נדבות, מסתובב ברחובות מאושר... זורק אבנים על חתולים, אוכל עם הידיים, מקלל. כמה הוא מקנא...

'למה רק אני צריך לשבת כאן כל היום וללמוד?', הוא מהרהר לעצמו, 'הלוואי ויכולתי גם אני לרוץ ולהשתולל ברחובות, מה שווה לי כל הסבל הזה? ביקורת עשרים וארבע שעות, הקפדה על כל דבר קטן, חבל שאני סגור כאן בחדר...!'

האם הוא צודק? ממש לא! ה'סבל' שלו, יביא לו אושר. רק בזכות הלימודים וההקפדה הוא יום אחד יזכה להיות המלך, לנהל את הממלכה בתבונה, להיפגש עם שרים ומלכים. והילדון שהסתובב ברחובות מאושר, יהיה הומלס, מחטט בפחים, ואולי גם ימשיך להיות מאושר, אבל בטח שלא בן חורין.

לכן התורה מצווה אותנו לנקות את הבית מחמץ, לעבוד, לעמול. ללמד אותנו שרק כך אפשר להגיע לדרגות גבוהות, לחופשיות מהיצר. גם מנהגי ליל הסדר, לא תמיד נוחים. ההמתנה הארוכה עד האוכל, באה ללמד אותנו, שבן חורין אמתי הוא אדם מאופק, ששולט על היצרים והתאוות שלו, ולא הם עליו.

גם לגבי ההסיבה. התורה רוצה שנאמץ לעצמנו גינוני מלכות, הכוללים אכילה כמו בני מלכים, למרות שזה לא נח, גם לבן המלך לא תמיד נח להיראות מכובד, אבל הוא בן מלך. גם אנחנו, צריכים להתאמץ כדי להתנהג כמו בני מלכים, ואז נזכה לחרות אמתית.

לפעמים גינוני המלכות מכבידים מאד. ניקח לדוגמא את ראש ממשלה או נשיא מדינה, יש לו אוזניה באוזן, והמאבטח אומר לו 'צא מהדלת הימנית, תמשיך ישר, אל תחייך, היכנס לרכב השלישי מהדלת השמאלית האחורית, סגור את הוילון'...

תשאל כל ראש ממשלה או אישיות מכובדת אחרת 'מה אתה צריך את כל זה? משעמם לך שאתה צריך בדיקות ופקודות? אסור לך לצאת לקניות או לטייל כמו אדם רגיל. יש לך מאבטח שזז לפי הצעדים שלך, אין לך רגע אחד של שקט'.

מה הוא יענה? 'אבל אני ראש הממשלה!!!'. זהו זה, אתה בן חורין, יהודי חשוב ומכובד, זה דורש עבודה ומאמץ. חופש של חיי הפקרות, לא מוביל לשום מקום. אדם שחי ככה, אולי נהנה מהרגע, אבל מבחינת האישיות הוא נשאר קטן קטן.

לימדתי בעבר, נער שאינו שומר מצוות, לפרשת בר המצווה שלו. במסגרת לימוד טעמי המקרא, תמיד אני משתדל לשלב גם לימודי יהדות, להראות את האור והיופי שיש בתורה. כיום, ישנה מתנת בר מצווה מעניינת בציבור שאינם שומרי מצוות, זה נקרא 'טיול בר מצווה'. טסים לחודש לחו"ל, למקום שאהוב על הילד. אותו נער, היה חובב כדורגל מושבע, והעריץ בצורה יוצאת דופן שחקן כדורגל שכנראה מוכר מאד בציבור הכללי. הטיול שלו היה, טיסה לספרד, לצפות בשחקן מקרוב...

הוא דיבר עליו המון. אביו של הילד סיפר, שהשחקן הזה עוד לפני היותו בן עשר שנים, מתאמן יום ולילה. חורף קיץ סתיו אביב. הוא מתגורר בפנימייה מיוחדת, אינו יכול לאכול כל דבר, כל יציאה שלו מפוקחת ומבוקרת.

כי גם גוי מבין, שכדי להשיג משהו בחיים, צריך לעבוד. ככל שאתה רוצה להגיע רחוק יותר, צרי לעבוד קשה יותר. "אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז).

כל שכן אנחנו, בני העם הנבחר, שאצלנו החיים מלאים בתוכן ערכי באמת, ולא בדמיונות של כבוד מכדורגל או הנאות רגעיות אחרות, אין ספק שאנחנו צריכים להשקיע מאמץ ועבודה, לעמול בקיום המצוות, עבודת המידות, וכך נגיע להישגים רוחניים גבוהים, ונרש חיי נצח.

לכן התורה רוצה שנאכל מצות ומרוה, כדי שניזכר בלחם עוני ובצרות שסבלנו, שנדע, שכדי להיות עם נבחר, ולהיות למעלה, חייבים להתחיל מלמטה. התורה קוראת למצריים "כור הברזל" (דברים ד, כ), הכור הינו כלי שמרתיחים בו את הזהב, ומזקקים אותו, עד שנפרדים ממנו כל גרגרי העפר המעורבים בו.

מצרים הייתה הכור בו הזדככנו עד ליציאה. שם קנינו מוסר עבודה, הכנעה, קבלת מרות. כדי שבבא היום, נצא ממצרים, ונשתמש בתכונות האלו לעבוד את ה'. כי כדי לגדול - צריך לעמול.

ברוך ה' זכינו, ודורנו התברך בהרבה בני ישיבות ואברכי כוללים. ובאופן כללי, ישנו ציבור גדול של שומרי מצוות. אני בכוונה לא משתמש בביטויים 'חרדי' ו'חילוני', מפני שהיום החיצוניות כל כך שולטת, ככה שאין להגדרות הללו כמעט שום משמעות.

יכול להיות אדם שנראה חילוני, אבל מקיים את רוב המצוות (חוץ ממצוות חבישת הכיפה). ויש לצערנו אנשים שלבושים כחרדים, אבל הי'ראת שמים' מהם והלאה.

מה שכן, ישנם הרבה מהציבור, שמושפעים מאד מאמצעי התקשורת, שדואגים להגדיר את ציבור שומרי המצוות כ'פרזיטים', לא עושים כלום, חיים על חשבון אחרים.

ובכן, הבה ונבדוק מיהו ה'פרזיט' האמתי. מי מנהל אורח חיי הפקר, ומי לא. לשם כך, נתבונן בסדר היום של מי שאינו שומר מצוות, לעומת סדר יומו של מי ששומר מצוות.

נניח שהעבודה של שניהם מתחילה בשעה שמונה בבוקר. זה שאינו שומר מצוות, מתעורר בשעה שבע. מתהפך עד שבע ורבע. מציף את השמיכה. משפשף פנים. נכנס לאמבטיה. שוטף פנים. מצחצח שיניים. מתגלח.

שבע וחצי, יוצא מהבית. עוצר לרגע בצרכנייה, קונה כריך, או מאפה, כבר בדרך לאוטו נוגס בו. לעבודה הוא מגיע בעשרה לשמונה, ויש לו עוד עשר דקות להתארגן בנחת. זה הכל.

נעבור לשומר המצוות: כדי להיות בעבודה בשמונה, עליו לקום בשעה שש בבוקר, תפילת שחרית לוקחת זמן. מתעורר, וקם מיד, כל דקה של התהפכות במיטה, תגרור איחור לתפילה.

הוא לא משפשף פנים, אסור לגעת בפנים לפני נטילת ידיים (שלחן ערוך, אורח חיים, ד, ג). את הספל הוא הכין מאתמול ליד המיטה. מצחצח שיניים. ברכות השחר. תפילין. קורבנות. תפילה. הכל מסתיים בשעה שבע וחצי.

הוא יוצא בזריזות לעבודה. עוצר במכולת, לקנות כריך. הוא בודק הכשר, חלבי או בשרי. הוא לא אוכל בדרך, כי מי שאוכל בדרך פסול לעדות (שלחן ערוך, חושן משפט, לד, יח). צריך גם למצוא מקום ליטול ידיים, ולברך ברכת המזון.

בשמונה הוא מתחיל את העבודה בלחץ (אם הוא רוצה להתחיל בנחת, צריך לקום בחמש וחצי לפנות בוקר...). בהפסקת צהרים, הוא לא הולך לנוח, הוא חייב להספיק תפילת מנחה.

חוזר בערב הביתה, הולך לשיעור תורה, ולתפילת ערבית. לאחר כל יציאה מהשירותים, מברך 'אשר יצר'. בכל ארוחה, ברכה לפני ואחרי. הוא מחויב מהתורה לדאוג לשלום בית, ולא רק בגלל המצפון.

אי אפשר לעשות כל מה שרוצים. חובה להשתמש דווקא במכשיר סלולארי כשר. עשרים וארבע שעות ביקורת עצמית. כל ראייה נבדקת. כל דיבור נבדק. אפילו בזרם המחשבות אנחנו מחויבים להטיל צנזורה. פעמיים ביום, בתפילות שחרית ומנחה, יש וידוי חרטה ותשובה.

נו, אז מי ה'פרזיט' האמתי? אותו אחד שאינו שומר מצוות, וחי חיי הפקרות, או יהודי ששומר מצוות, וחיי מלאים כללים וחשבונות. שומרי המצוות, מחנכים את ילדיהם על פי התורה, וחוסכים מקום בבתי הכלא.

אבל השאלה הגדולה היא, לא מי מופקר יותר, אלא מי ה'בן חורין' האמתי. מי משוחרר ומי כבול, לתאוות, ליצרים, ובעיקר למידות הרעות, שבלי החינוך של התורה לאיפוק, בלי האש שיש בתורה, אי אפשר לצאת מזה לעולם!

סיפר הרב צביאלי בן צור, מרצה בכיר בתנועת התשובה 'ערכים'. על יהודי הרחוק מאד משמירת המצוות, שהגיע לסמינר של 'ערכים' לשמוע קצת על היהדות.

בסיום הסמינר הוא אמר: 'עכשיו אני יודע שהעולם הבא נמצא אצלכם'. לאחר מספר חודשים שהוא זכה לשמור מצוות התבטא: 'עכשיו אני יודע שגם העולם הזה נמצא אצלכם, לא רק העולם הבא'.

לאחר כמעט שנה הוא אמר: 'גם אם יוכיחו לי עכשיו, שכל מה ששמעתי בסמינר חלילה לא נכון, לא אפסיק לשמור מצוות, כי אין דרך יותר טובה לחיות באושר בעולם הזה...!'

זוהי המשמעות של חג הפסח וכל הנלווה אליו, המצות הקשות לאכילה, הניקיונות, ההקפדה על משהו של חמץ, ללמד אותנו, שדרך התורה, אמנם מלאה במצוות והגבלות, אבל רק כך אפשר להגיע לחרות אמתית, חוסר מוגבלות, שליטה על הגוף, וממילא לחיים מאושרים.

יהי רצון שנזכה לקיים את המצוות בשמחה, ולזכות לגאולה האמתית במהרה בימנו, אמן.

חג הפסח – ללמוד להתבטל

נמסר בליל פסח, יד ניסן התשע"ז בבית המדרש 'הבאר' – קדימה

הנה אנחנו שוב זוכים בעזרת ה' לחגוג את חג הפסח. הרבה 'פסחים' כבר עברנו, פסח ועוד פסח, והמדהים הוא, שבכל פעם אפשר למצוא נקודה רוחנית חדשה לעבוד עליה, לקחת חיזוק ולהתעלות.

כולנו שמענו על 'מבצע אנטבה'. בשנת התשל"ו, חטפו טרוריסטים פלסטינים מטוס צרפתי ונחתו באוגנדה. הם החזיקו ברשותם 98 בני ערובה ישראליים, שבניסי נסים שוחררו במבצע מסוכן שנקרא 'מבצע אנטבה'.

אחד הניצולים, יהודי בן תורה, סיפר מציאות מעניינת שקרתה לו שם. באותו לילה, ריכזו החוטפים את כל השבויים באולם הנוסעים בשדה התעופה באוגנדה. כל שבוי קיבל מזרון לשנת הלילה.

אותו יהודי, לפני שנרדם, הוריד את המשקפיים, והניח אותם ליד המזרון שלו. כדי להקשות על כל פעולה לחילוץ השבויים, דאגו החוטפים שחושך מוחלט ישרור באולם. בסביבות חצות הלילה, פרצו המחלצים בסייעתא דשמיא אל אולם הנוסעים, העירו את כולם בצעקות, וזרזו אותם לעלות במהירות אל המסוקים שבחוץ.

גם מיודענו, התעורר מהצעקות, ורצה לעלות במהירות אל המסוקים, הוא פתח בחיפוש קדחתני אחרי המשקפיים, אבל החושך והבהלה מנעו ממנו למצוא את המשקפיים שלו, ומרוב פחד, הוא פשוט השאיר את המשקפים שם, ועלה למסוק בלעדיותם...

זה הסיפור. בואו נניח, לשם המשל, שאותו יהודי עורך כל שנה בתאריך ההצלה מסיבת הודיה לה'. הוא שולח הזמנות לכולם להגיע אל - 'מסיבת המשקפיים'...

כשהם מגיעים למקום, מקדם אותם שלט גדול, 'ברוכים הבאים למסיבת המשקפיים'. במהלך האירוע, כל בני המשפחה מקבלים משקפיים, ולובשים אותם זכר לאותה הצלה. הוא נושא דרשה על ה'משקפיים', שהוא השכיל לא לחפש אותם, ואם הוא היה מחפש אותם עוד קצת, הוא לא היה יוצא משם. בסיום הערב, כל אחד מקבל מזכרת עם תמונה גדולה של משקפיים.

המשקפיים...

נשמע מוזר, לא?

איך קשורות המשקפיים?! הרי זה הפרט הכי שולי בכל הסיפור הזה של ההצלה? הוא צריך להודות על החיים שלו, על זה שהוא זכה להתאחד שוב עם בני המשפחה שלו, על חסד ה', אז למה להיתפס על המשקפיים?

אם גם לכם זה לא מובן, אז בואו נחזור רגע לחג הפסח, שם, יש משהו הרבה יותר לא מובן, התורה בכל מקום כמעט קוראת לחג הזה "חג המצות" (פרשת 'כי תשא', שמות לד, יח. פרשת 'ראה', דברים טז, טז).

מילא אם נקרא לו 'חג הפסח', עוד איכשהו מובן, ה' פסח על בתי בני ישראל ביום האחרון שהם היו במצרים, או למשל 'חג הגאולה', זה לכאורה שם מצוין, שבאמת מבטא את החג הזה, אחרי מאות שנים במצרים, יצאנו סוף סוף לחירות.

אבל 'חג המצות'?! הם סך הכל קצת התעכבו ביציאה, הבצק לא תפח, אז יצאו להם מצות ולא לחם, זה נראה לכאורה פרט כל כך שולי, מה בדיוק הם אכלו כשהם יצאו, ואם הם היו אוכלים תפוחי אדמה שלא הספיקו לקלף אותם, אז החג היה נקרא חג 'תפוחי אדמה'?

בשאר החגים, התורה דוקא כן מקפידה לקרוא לחג בשם שמגדיר את המהות שלו, לסוכות התורה קוראת 'חג הסוכות', לשבועות 'חג שבועות', אבל לחג הפסח, התורה קוראת 'חג המצות'.

כמה נסים היו להם שאפשר היה לקרוא את החג על שם, עשרת המכות, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, ענני הכבוד, הבאר, המן, מתן תורה, ומכל זה מצאו דוקא את המצות?

יותר מזה, אנחנו משנים את כל הסדרים בשביל השבוע הזה. למה? כי בגלל שהם אכלו מצות, נולדו כל הדינים החמורים ביותר של איסור חמץ, שהתורה כתבה שהעונש על זה הוא כרת רחמנא ליצלן.

שזה אומר, שכבר מחנוכה שומרים על הקצירה של החיטים, ועל הטחינה שלהם, ואחר כך תהליך האפיה בקפדנות גדולה כזו.

מפעלים שלמים נסגרים או עוברים הכשרה קפדנית. כל גופי הכשרות יוצאים לפעולה. אנחנו עצמנו עובדים כמה שבועות על הבית כדי שיהיה נקי מחמץ, בודקים את הבית מהחמץ, שורפים אותו.

יש לנו מוצרים מיוחדים לפסח, כלים מיוחדים לפסח, תפריטים מיוחדים, בקושי מתארחים, כמעט ולא אוכלים בחוץ. הכל, כדי שלא יהיה פרור של חמץ.

אנחנו גם לומדים את ההלכות המרובות שנוצרו מזה, הגעלת כלים, תערובת חמץ, מכירת חמץ, בדיקת חמץ, ביעור חמץ, אפיית מצות, ליל הסדר, ועוד. כל זה בגלל המצות. בליל הסדר אנחנו אוכלים מרור, וזה מובן, זה מזכיר לנו את המרירות שהיתה לאבותינו במצרים, אבל למה ה'מצות' איזו משמעות יש לזה שהבצק לא החמיץ, ואם הוא כן היה מחמיץ, אז הגאולה לא גאולה?! החג לא חג?!

מה הרעיון בזה שהתורה תמיד קוראת לו 'חג המצות'?

השאלה הזו הובאה בספר 'חגים וזמנים', של הרב יהודה דרעי שליט"א (חלק ב', עמוד קלז, בתוספת נופך), בשם המהר"ל מפראג זצ"ל (לצערנו כרגע עדיין לא מצאתי את המקור).

עונה המהר"ל, כל אותם נסים ה' עשה לעם ישראל במצרים, אין בהם שבח לעם ישראל, כי כולם היו נסים שה' עשה בחסד גמור, שכידוע, עם ישראל היו במצב רוחני ירוד מאד והגאולה לא היתה בזכות המעשים שלהם.

אבל באותו יום שהם היו צריכים לצאת, הם רצו להכין קצת צידה לדרך, הם יוצאים לדרך ארוכה, צריך לקחת משהו לאכול, באותו זמן לא היה שייך ללכת למאפיה, היה אסור להם לצאת מפתח הבית עד הבוקר, הם רצו להכין את הלחם בבית, כדי שיהיה להם לחם פריך וטעים לדרך.

ואז ה' אמר למשה שיודיע להם לצאת מיד, עכשיו, "בחפזון", במהירות האפשרית. וכשעם ישראל שמעו את ההוראה הזו, הם לקחו מיד קמח ומים, ערבבו אותם, והכניסו לתנור, ויצאו להם המצות.

במעשה הזה של עם ישראל, יש גדלות אדירה, למה? כי הם יכלו לטעון טענה מאד הגיונית, 'הרי 210 שנים אנחנו כבר במצרים, אז שיהיה 210 ועוד 18 דקות של זמן התפיחה, מה יש?! 'מיד' של עכשיו, זה גם 'מיד' של עוד 20 דקות...!'

אבל עם ישראל לא שאלו שום שאלה, ולא טענו שום טענה, ה' אמר מיד, זה מיד! בלי פשרות, בלי התחממות, ובלי הרהורים, הכל בהתבטלות והכנעה.

הקדוש ברוך הוא כל כך כביכול התרגש, ומכל השמות האחרים המתאימים, הוא בחר דוקא בשם 'חג המצות', השם שמבטא את ההתבטלות וההכנעה של עם ישראל אל ה'. 'חג המצות', במילים אחרות פירושו - 'חג ההכנעה', הענוה, שאמרתי ושמעו בקולי בלי שאלות, אין נחת רוח גדולה לה' יותר מזה.

המצות הם לא משהו צדדי, זה כל החג, כל יציאת מצרים היתה על מנת שעם ישראל יקבלו עליהם להיות עבדים לה' יתברך, ואם מהתחלה הבנתם את זה, אין יותר טוב מזה. זו המהות של כל חג הפסח, הכניעה לפני ה', לעשות את מה שצריך בלי ה'אני', בלי השגות ותגובות, כי ה' אמר.

המצה היא דקה, לא נפוחה, בלי גאווה, בלי נטיות אישיות, רצון ה' לבדו, לא כמו החמץ, שהוא גבוה ומנופח, מלא בגאווה.

עם ישראל לעומת זאת, לא קוראים לחג הזה 'חג המצות' על שם המעשה שלהם, אלא 'חג הפסח' על שם הנס שעשה להם ה', שדילג עליהם והרג רק את המצרים, שזהו מעשה שמבטא את ההשגחה הפרטית והאהבה של ה' אלינו.

הלקח שאנחנו יכולים ללמוד מכל זה, מתבטא בהרבה מישורים בחיים. לדוגמא, ערב פסח, אדם היה במכולת כבר 4 פעמים מהבוקר, כל פעם אשתו שכחה משהו אחר. רק לקראת הצהריים הוא התחיל להתארגן, בקושי נח, שרף את החמץ, סידר את הבית, שקל כזיתות, גיהץ, בלי סוף עבודה.

החג מתקרב בצעדי ענק, הוא עצמו עוד לא התקלח. 'חטף' מקלחת. שמר על הילדים עד שאשתו תתארגן. כבר מתחילים מנחה בבית הכנסת...

הוא כבר ממש עמד לצאת, אלא שאז הוא שמע קול של התנפצות מכיוון המטבח. רץ. הילד הקטן, ניסה לטפס על השיש, ושבר את הצלחת עם החרוסת, כל הריצפה מלאה בזכוכיות וחרוסת נוזלית. איזה נסיון...

מנקה. אוסף שברי זכוכיות. הזמן אוזל... עד שהוא רץ עם הבן שלו והבגדים החדשים, הוא מגיע לבית הכנסת, והם ב'עלינו לשבח'...

איזה צער, לא רק ערב פסח כזה בהול, גם להפסיד מנחה... ואז אפשר ליפול בנסיון, ולכעוס על כל העולם, על אשתו עם אלפי הבקשות שלה, על הילד, על החזן, להתחיל להתייטר ולהלקות את עצמו... זו אפשרות אחת.

אפשרות שניה, שאותה בעצם בא חג הפסח ללמד אותנו, להיכנע לה'. ברגע שאתה מבין שפספסת מנחה או כל דבר מאכזב אחר, לומר 'בורא עולם, אם זה מה שאתה רוצה שאני אתפלל יחיד, אז אני אתפלל יחיד!'

'אם אתה רוצה שאני אנקה את החרוסת מהרצפה עכשיו, כי אין מי שיעשה את זה והילדים עלולים להיפצע, אז זה מה שאני אעשה'.
וככה כל דבר לקבל בהכנעה, בהרכנת ראש, בלי להתפרץ, בלי להתרעם, בימים האלו של חג הפסח, יש סייעתא דשמיא מיוחדת להצליח בעבודת הענוה הזו, ולקחת כוחות לכל השנה.

באחת השנים, כאשר ה'חווה' מלובלין, רבי יעקב יצחק הורוויץ זצ"ל, סיים לערוך את ליל הסדר בקדושה ובטהרה וביחודים כדרכו בקודש, היתה לו שמחה גדולה מאד על כך שזכה לעשות את הסדר כראוי.

אבל אז, גילו לו מן השמים, שלא יהיה מרוצה כל כך מהסדר שלו. כי הסדר של יהודי בשם ר' איטשא (איצ'ה) שגם הוא מתגורר בלובלין, עשה רושם יותר גדול בשמים, מאשר הסדר שלו.

החווה נבהל והשתומם מאוד, הוא לא שמע אף פעם על צדיק גדול כזה בשם ר' איטשא שגר כאן בלובלין. הוא ביקש מיד מהחסידיים שלו, שיחפשו בלובלין וימצאו לו מי הם כל האנשים שנקראים בשם - ר' איצ'ה, ויקראו להם לבוא אליו.

התלמידים יצאו, וכעבור זמן, חזרו עם קבוצה של אנשים, שלכל אחד מהם קראו 'איצ'ה'. כל אחד מהם עבר לפני הרב, והרב בקדושתו, הביט בהם, וראה שאין שם אף אחד שהוא זה שאליו התכוונו מהשמים.

הרב ביקש מהתלמידים, שיחפשו עוד, אולי ימצאו עוד מישהו בשם 'איצ'ה'. התלמידים יצאו שוב לחיפושים, לבדוק, אולי יש עוד 'איצ'ה' שהם לא שמו לב אליו.

אחרי חיפושים מאומצים, הם חזרו אל הרב בלי אף אחד, ואמרו: "לא מצאנו עוד מישהו בשם 'איצ'ה', חוץ ממישהו אחד, איש פשוט, שגר בקצה של העיר, יהודי שרוב הזמן עסוק בשתיית שתיה חריפה, וכמעט תמיד הוא שיכור...". "תביאו אותו אלי", ביקש הרב.

התלמידים יצאו לקרוא לאיש, והוא הגיע. מיד כשהוא נכנס, ראה החווה שיש אור רוחני שמאיר את הפנים שלו.

האיש, שלא כל כך הבין למה הוא נקרא אל הרב, נעמד בהכנעה מול הרב, וחיכה למוצא פיו. הרב פנה אליו ואמר "אני גוזר עליך, שתספר לי לפרטי פרטים, איך התנהל ליל הסדר אצלך".

אותו איצ'ה, פרץ בבכי כואב, "אני יודע שהרבי כבר יודע עלי הכל, איך היה נראה ליל הסדר הגרוע שלי, אני כל כך מתבייש במה שקרה, אבל אם הרבי גזר עלי, אני חייב לספר את הכל".

הוא עשה הפסקה קצרה, ואחר כך סיפר בקול בוכים:

"לצערי הרב, אני מאד אוהב לשתות יין ולהשתכר, לכן כולם מכנים אותי בשם 'איצ'ה השיכור'. בערב פסח אשתי התחננה אלי ואמרה לי: 'אתה הרי יודע שבליל הסדר, אפילו היהודים הכי פשוטים בעם ישראל, יושבים עם כל המשפחה, ועורכים את הסדר כמו שצריך, אני מתחננת לפניך, תתאמץ לפחות היום לא לשתות יין, כדי שנוכל גם אנחנו לערוך את הסדר בלילה, בבקשה'.

ראיתי את הצער של אשתי, ואת הרצון שלה, והבטחתי לה שאני לא אשתה היום, ובאמת הצלחתי לא לשתות כמעט כל היום. לפני שקיעת השמש, כבר לא יכולתי לשלוט

בעצמי, הידיים שלי נמשכו כאילו מעצמן אל הבקבוק, שתיתי כוס, ועוד כוס, עד שנפלתי על הרצפה שיכור לגמרי, ונרדמתי בשנת שיכורים עמוקה.

אשתי הדליקה את נרות החג, וניגשה לנסות להעיר אותי, כדי שאלך לבית הכנסת להתפלל, אבל אני ישנתי עמוק, ולא התעוררתי. הזמן עבר, ובינתיים, כל השכנים כבר חזרו מבית הכנסת והתכוננו לעריכת הסדר, אשתי רואה, ועיניה כלות...

היא ניגשה אלי, וניסתה שוב להעיר אותי, 'תראה איצ'ה', היא אמרה, 'איך שכל היהודים כבר מתחילים לעשות את הסדר עם המשפחה שלהם, בבקשה, תתגבר גם אתה ובא נשב לערוך את הסדר כמו כולם...!'

אבל אני אפילו לא יכולתי לעמוד על הרגליים, היין השבית אותי לגמרי. וככה היא נסתה להעיר אותי כל שעה, אבל בלי הרבה הצלחה.

הזמן עבר, ואשתי הבינה, שהלילה אני כבר לא אעשה אתה את הסדר, היא קמה באכזבה עמוקה, עשתה את הסדר לבדה, עד כמה שהיא ידעה, סיימה, סידרה את השולחן לפני שיכבו הנרות, והלכה לישון בצער עמוק.

אחרי חצות לילה, כשכבר כבו הנרות, רק אז התעוררתי והתפקחתי, ונזכרתי שעכשיו בעצם ליל הסדר, ונזכרתי שבכניסת החג שתיתי עד שהשתכרתי, נזכרתי באשתי, ובתחנונים שלה...

חרטה אדירה מילאה את הלב שלי... איך פספסתי את ליל הסדר?! מה עשה לי היין... למה לא שלטתי בעצמי?!... רציתי לעשות את הסדר עכשיו, אבל בבית כבר היה חושך מוחלט, לא ראיתי שום דבר.

רציתי ללכת אל השכנים, אולי אני אמצא עוד איזה משפחה שיושבים בליל הסדר ואצטרף אליהם. יצאתי לרחוב לבדוק, אבל לא, גם ברחוב היה חושך מוחלט, לא היה בית אחד שעדיין דלק שם האור.

חזרתי לביתי שבור... צער גדול מילא את הלב שלי... נסיתי למשש את השלחן, אולי אמצא עוד חתיכת מצה או מרור שאוכל לפחות לטעום מהם, כי את ההגדה לא זכרתי בעל פה, אבל השולחן היה ריק, היה עליו רק בקבוק אחד של יין.

הייתי בצער עמוק כל כך, הרגשתי עד כמה המצב שלי שפל, התמלאתי בחרטה אמתית, פרצת בבכי חסר מעצורים, לקחתי את הבקבוק ביד, ואמרתי בבכי: 'ריבוננו של עולם! אתה יודע שבפנימיות לבי רציתי לערוך לפניך סדר כמו כל ישראל, אבל מה אני אעשה שאני איצ'ה השיכור... לא יכולתי להתגבר על הטבע שלי, ושתיתי עד שהשתכרתי, ולכן לא עשיתי את הסדר...

אבל עכשיו אני מאד מתחרט, ואני רוצה בכל לבי לעשות את רצונך, אבל מה אני יכול לעשות שעכשיו שורר בית חושך מוחלט, וכל מה שיש לי זה רק בקבוק יין...

ריבוננו של עולם, אני שותה את היין הזה לכבוד שמך הגדול, ויהי רצון שהשתיה הזו תהיה נחשבת כאילו ערכתי את הסדר, וכאילו אכלתי מצה ומרור ושתיתי ארבע כוסות, וקיימתי את כל המצות של הלילה הזה..!'

שתיתי את היין כשדמעות בעיני, והלכתי לישון, סיים איצ'ה השיכור את התיאור שלו לפני החוזה מלובלין.

ואז הבין החוזה, שגילו לו מן השמים, ששתיית היין של ר' איצ'ה בלב נשבר ובהכנעה, עשתה רושם יותר גדול בשמים מהסדר הגדול והקדוש שלו (מתוך 'סיפורים נפלאים', הובא ב'אוצר המועדים', ליל הסדר, מעשי צדיקים, עמוד לג).

וככה זה בכל תחום בחיים, אדם נופל בגאווה, ומתאכזב מעצמו, אומר לעצמו 'איזה גאוותן אני', ונופל ברוחו.

חג הפסח מלמד אותנו, לעמוד בלב כנוע ולומר, 'ריבנו של עולם, אתה רצית שאני אהיה גאותן, ואעבוד על הענוה, אם זה רצונך, זה מה שאני מעשה, אשבור את הגאווה'. הוא רוצה לעזור לשני, לתרום כסף, להשאיל משהו, והקמצנות אוכלת אותו, במקום לכעוס על עצמו, הוא יכול לומר, 'ריבנו של עולם, אתה רוצה שאני אעבוד על הקמצנות שלי, זה מה שאני מעשה'.

נפל הפלאפון, הוא מחכה בתור, אסור לנו לומר - 'מה זה משנה לה' אם אני עוד דקה בתחנה? מה זה נותן לו?', כי גם עם ישראל היו יכולים לומר, 'מה זה משנה לה' אם נצא עכשיו או עוד חצי שעה...!', הם לא ידעו על המן והבאר, וחשבו שלא יהיה להם מה לאכול, אבל לא שאלו שאלות, ויצאו!

גם אנחנו, אם נכנע לפני ה', בלי לחשבן חשבונות, נקבל יותר סייצתא שמיא, אם ה' רוצה אותי אוסף שברי זכויות, מאחר, נכשל, נופל במידות רעות, אין בעיה, זו העבודה שלי, אני נכנע, ומנסה לעשות מה שביכולתי, ומי יודע, אולי בזה אנחנו הופכים להיות גדולים כמו ה'חוזר מלובלין'...

סיפור נוסף על הכנעה של יהודי אל ה' יתברך.
יהודי צדיק, היה גר בירושלים, רבי לייב'קע גלויברמן זצ"ל.
בשנותיו האחרונות, הרופאים חששו לחייו, והכריעו שיש לכרות את רגלו לא עלינו. הוא נכנס לניתוח, ובני המשפחה חיכו בחוץ, לסיום הניתוח.
במהלך הניתוח, יצא אחד הרופאים ואמר, שלאחר הכריתה הם הבחינו, שהאבחה הרפואית מלכתחילה היתה מוטעית, ובעצם לא היה צורך לכרות את הרגל, אבל את הנעשה אין להשיב...
בני המשפחה הצטערו מאד, אבל היה ברור להם שלא כדאי לגלות לרבי לייב'קע שלא יצטער.

אחרי הניתוח, אחד מבני המשפחה ששוחח אתו, פלט ב'טעות', שהכריתה נבעה מטעות של הרופאים, ומבחינה רפואית היה שייך למנוע את הכריתה.
מיד הזדעק רבי לייב'קע, החווה על אזניו, ואמר "האוזניים האלו שמעו מה'ינוקא' (רבי ישראל מסטאלין זצ"ל), שאם אדם אומר 'אם הייתי עושה כך, לא היה קורה כך', זו אפיקורסות גמורה, כי הוא לא מאמין שהכל בא מן השמים".
הוא הוסיף ואמר, שאולי מבחינה רפואית, רגל במצב כזה אין צורך לכרות, אבל את הרגל הזו, ודאי היה צריך לכרות, וההוכחה, שבאמת כרתו אותה, זה אומר שככה ציוה ה' (באר הפרשה לר' אלימלך בידרמן, יתרו תשע"ז, עמוד ו, בהערה).

הרב שמשון דוד פינקוס זצ"ל, סיפר פעם בעת רצון מיוחדת:

כשהייתי בחור בישיבת בריסק, התגוררתי בדירה משותפת עם עוד בחורים, ובליל בדיקת חמץ נשארתי לבדי בדירת המגורים.

כשהגיע הזמן, קיימתי את המצוה המיוחדת של 'בדיקת חמץ'. הבדיקה המדוקדקת ארכה כמה שעות, העבודה היתה קשה, ואני התעייפתי מאוד. כשסיימתי, התיישבתי על מקומי עייף, אבל מרוצה מקיום ההלכה כדינה.

לפתע נזכרתי בעליית הגג, הרי אין מי שיבדוק את העלייה, מן הסתם גם שאר השכנים שגרים בבניין לא בדקו שם, והרי מבואר בשלחן ערוך, ש"חדרי הבית והעליות צריכים בדיקה".

ואז, התחילה אצלי מלחמת היצר, 'וכי דווקא אני צריך לבדוק שם?! הרי עליית הגג שייכת לכל השותפים, למה שאני אקח על עצמי את העבודה הזו?!", חשבתי לעצמי.

העייפות היתה בראש השיקולים, מחשבות והרהורים לכאן ולכאן עלו בראשי, אבל בסופו של דבר גמלה בלבי ההחלטה - לקיים את המצוה בשלימותה, בדיקת חמץ כדוין.

יצאתי ועליתי בגרם המדרגות, פתחתי את דלת העלייה המשותפת, הדלקתי את האור, ועיני חשכו... מסתבר שלא ניקו את המקום המון זמן. שכבות עבות של אבק עטפו את המקום מכל כיוון, ואני אנה אני בא?...

עם כמות כזו של אבק לא היה שייך להגיע לחורים ולסדקים, וחופץ מזה, ישנה חובת נקיון לפני הבדיקה, כמו שכתוב בשלחן ערוך (תלג, יא), "וכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה", והמקום היה חייב לכאורה, כי זהו מקום שמכנסים בו חמץ.

עמדתני בפתח הגג, והעייפות התפשטה בכל אברי, לא היה לי כח להכריע מה מוטל עלי לקיים עכשיו. אבל התאמצתי בכל הכח והחלטתי, אני אמסור נפש לקיים את המצוה עד הסוף.

אספתי את הכוחות שעוד נותרו לי, ירדתי לבית, מילאתי דלי מים, ועליתי חזרה למעלה. התחלתי במלאכה, בחור ישיבה בודד, עומד אי שם קרוב לחצות ליל בדיקת חמץ, ומתחיל בניקוי גג מאבק ולכלוך של שנים רבות.

מפעם לפעם, כשהתבוססתי בכלוך וכוחותי הלכו ואזלו, שאלתי את עצמי 'האם בודאות אני עושה כאן מצוה?', ומשעניתי לעצמי שמצוה דרבנן ודאי יש כאן, התחזקתי עוד ועוד.

עבדתי שם עד קרוב לעלות השחר, בסוף האשמורה האחרונה, הדלקתי את הנר והתחלתי בבדיקת חמץ, האצבעות רעדו והעיניים נעצמו, וממש סמוך לעלות השחר סיימתי את חיוב בדיקת החמץ.

בבוקר בשחרית, וכל שכן אחר כך, הייתי עייף מאוד, לנוח לא יכולתי עקב טרדות ערב החג, שריפת חמץ וכל שאר המצוות וההכנות, וחשבתי לעצמי, מי יודע איזה ליל הסדר כבר יהיה לי כשהעייפות תכריע אותי.

הגיע ליל הסדר, והנה בשעה זו החל לפעפע בי טעם חדש מתוק מאוד, חשתי באור גדול, התחלתי לומר את ההגדה וכזה טעם לא טעמתי מעודי בכל מילה ותיבה.

כשאכלתי את המצה, הרגשתי שאני מוכן גם למסור נפש על אכילתה, ואור גדול היה לי כל אותו לילה, הרגשתי קירבת אלוקים, הייתי בהתרוממות גדולה, הפכתי לאדם אחר. כך ממש עד סוף הסדר.

לאחר חצות, כשנגמר הסדר, לא הייתי מסוגל ללכת לישון, נשארתי ער כל הלילה ועסקתי בסיפור יציאת מצרים. כזו הרגשה של קירבת אלוקים לא היתה לי מיום עומדי על דעתי!

בהתחלה חשבתי, שהרגשה מרוממת כזו שייכת רק לליל הסדר, אך גם למחרת בבוקר ובמשך כל היום המשכתי להרגיש את אותו טעם נפלא של קירבת אלוקים. ביום טוב אחר הצהריים, חשבתי לעצמי, מי יודע אם ההרגשה תמשיך, אולי התחושות היקרות שייכות רק לחג ראשון של פסח... אבל גם למחרת, בחול המועד, הרגשתי עוד רוממות, וההרגשות הנעלות המשיכו לקנן בי, עד שבמשך כל חול המועד לא הייתי מסוגל להתנתק מהגמרא, לא עסקתי בשום דבר חוץ מקרבת אלוקים. כשהסתיים החג, הצטערתי עד כדי בכי, כזה חג נפלא היה לי, ומה יהיה מהיום ואילך? מיאנתי להיפרד בשום אופן מהפנימיות והאור של ימות החג שעברו עלי. חיזקתי את עצמי וחשבתי, הרי מחר תחול שבת קודש, ושבת מקודשת יותר מהחג, שהרי בשבת נאמר "וקדשתו מכל הזמנים".

באותה שבת חשתי לראשונה את הטעם של שבת קודש, ולראשונה הבנתי את עניינה של שבת קודש. ומאז החלה כל העלייה שלי. אם יש לי משהו היום, הרי שהכל מכוחה של מצוה אחת דרבנן של בדיקת חמץ שנאחזתי בה וקיימתי אותה במסירות נפש... [הקדוש ברוך הוא ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, בליל י"ג ניסן תשס"א, בזמן בדיקת חמץ מוקדם, ליוו המון בית ישראל את רבינו זצ"ל הרבנית ובתם ע"ה, לעולם שכולו טוב] (הגדה של פסח - תפארת שמשון, עמוד ה).

חג פסח - חג ההתבטלות...

חג הפסח – המפתח לחרות הנפשית

נמסר בערב הפסח, י"ד ניסן התשע"ו בבית הכנסת 'זיו הפסגה' – פסגת זאב, ירושלים

בשבועות האחרונים, רוב עם ישראל, עסוק בשיא עבודות הנקיון. הנשים מתרוצצות, הפכות את הבית. גם הבעלים, מקרצפים, משפשפים, שוטפים, מפרקים, מזיזים, מחזירים. אין מי שלא ביקר ב'טמבור' לפחות שלוש פעמים. זורקים חפצים ישנים. יש אווירה של לחץ, להספיק... ביחד עם זה, יש גם את הקניות והארגונים, עד הדקה ה'סופ'... עד ש... מגיע ליל הסדר. הוא עוצר את כל המרוץ הזה. יושבים סביב השולחן, עם גב כואב, עיניים נפוחות, ידיים שרוטות, הוא קורא את ההגדה, ומנסה להיזכר בפירושים משנה שעברה... ויש כאלו שמחכים כבר ל"שולחן עורך"...

וכאן צריך לתת את הדעת, אם כל כך מתכוננים מהבחינה הגשמית, למה לא להשקיע באותה עוצמה, גם מהבחינה הרוחנית?

דבר שחשוב לאדם להצליח בו, הוא מתפלל עליו. אם חשוב לך ש'ליל הסדר' יצליח, דהיינו, שהילדים יקשיבו, שתקבל את ההשפעות המיוחדות של ליל הסדר, שתהיה בשמחה, ושהכל ילך כסדר, אז תתפלל על זה.

כל השבועות שלפני כן, אתה עומד ומשפשף, עומד בתור, נוסע, תנצל את הזמן לדבר עם ה', ולהתפלל שתזכה לעבור את החג כפי רצון ה', לקבל את ההשפעות מהחג, ולהפוך לאדם אחר.

אחד הדברים, שחוזר על עצמו בלי סוף ביהדות, הן שלושת המילים - "זכר ליציאת מצרים".

תפילין כל בוקר - "זכר ליציאת מצרים". קריאת 'שמע' פעמיים ביום, ועוד אחת על המיטה - "זכר ליציאת מצרים". בכל תפילות השבת, וגם בקידוש, אנחנו מזכירים ששמירת השבת היא אמנם "זכרון למעשה בראשית", אבל בנוסף היא גם - "זכר ליציאת מצרים". למה? איך קשורה שבת ליציאת מצרים?

כל החגים, מעבר למהות הכללית של כל חג, תמיד נוסף שם - "זכר ליציאת מצרים". מה יש ביציאת מצרים, שאנחנו מצווים לזכור אותה בלי סוף, כל הזמן.

פדיון הבן, ולהבדיל, פדיון פטר חמור - "כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים" (פרשת 'בא': שמות יג, טז). כמו כן, כל מצוות הפסח, ליל הסדר, מצה, מרור, הגדה, התורה ייחדה לילה מיוחד, רק כדי שנשב וננחיל לילדים מה שהיה שם. חג ראשון, חג שני, כל כך הרבה שינויים ומצוות, כדי לזכור את יציאת מצרים.

ואם כל המצוות האלו מהתורה לא הספיקו, באו חכמים והוסיפו עוד כמה. בברכת המזון הם תקנו לומר "נודה לך... על שהוצאתנו מארץ מצרים, ופדיתנו מבית עבדים...", איך קשור האוכל שאכלתי עכשיו, ליציאת מצרים!?

בעשרת הדברות, שתי הדברות הראשונות נאמרו על ידי הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, כל התהליך של גאולת מצרים היה על ידי שליח, משה רבינו, ה' לא בא במגע ישיר עם עם ישראל. עד לעשרת הדברות, ששם, בפעם הראשונה שומעים ישראל את הקדוש ברוך הוא בעצמו.

היינו מצפים, שבפגישה הראשונה בין ישראל לה', הוא יאמר משהו הרבה יותר עוצמתי, כמו 'אנוכי ה' אלוקיך אשר בראתי את העולם', או 'אני אשמור עליכם מעתה ועד עולם', 'אני אביא אתכם לחיי העולם הבא', אמרות מהסוג הזה.

אבל מה הקשר "הוצאתיך מארץ מצרים" (פרשת 'יתרו'. שמות ב, ב). זה כמו שמפקד מבצע חילוץ ענק, ייפגש עם הניצולים, ויאמר להם, 'אני זה שפתחתי לכם את השער של הכלא שהייתם בו'... זה הרי הרבה יותר מזה, הוא זה שהשיב להם את החירות שלהם, הפסיק להם את הסבל, החזיר אותם הביתה.

עשרת הדברות, הם כביכול הפגישה הראשונה בין ישראל לה', וה' כביכול מציג את עצמו לפני עם ישראל, מה ה'כרטיס ביקור' שלו - "זכר ליציאת מצרים". מה יש ביציאת מצרים, שהיא כזו עוצמתית?

למה צריך לחזור על זה שוב ושוב? וכי אנחנו חלילה לוקים באלצהיימר, שכחנים כרוניים, שצריך כל רגע להזכיר לנו את יציאת מצרים?!

בספר 'החינוך', מצווה טז, לאחר שהוא מונה את כל המצוות הבאות לזכר נס הפסח, הוא שואל: "ולמה יצו אותנו ה' יתעלה, לעשות כל אלה לזכרון אותו הנס? הלוא בזכרון אחד, יעלה הדבר במחשבתנו, ולא ישכח מפי זרענו...", למה צריך כל כך הרבה מצוות, להזכיר את אותו הדבר? זו בעצם השאלה ששאלנו.

הוא מסביר באריכות, שאחרי הפעולות, הלב נמשך, וככל שיש יותר מצוות על דבר אחד, ככה נתפעל ממנו יותר.

כדי להבין את עומק העניין, צריך להבין את המהות של חג הפסח [השאלות וההסבר, מעובדים מתוך שיחות שמסר הרב אליהו רוט זצ"ל, המשגיח של ישיבת 'בית שמעיה'].

מצרים, מלשון מיצרים, מגבלות. פרעה, היה אדם גאון. היתה לו מטרה, להפוך את עם ישראל, לעם של עבדים. באמצעות העבודה הגופנית שהוא הטיל עליהם, הוא רצה למשוך אותם גם אל עבדות רגשית, לשלוט באישיות שלהם, ולעשות בה כרצונו.

כדי להפוך אותם למשועבדים לתאוות, ליצרים, לחיצוניות, הוא הוביל מהלך, לא לתת להם לחשוב בכלל. כמו שהוא עצמו אמר (פרשת 'שמות', ה, ט) "תכבד העבדה על האנשים, ויעשו בה, ואל ישעו בדברי שקר".

כדי להפוך אותם למכונות שלא מפסיקות לעבוד, לרובוטים שרק מבצעים פעולות, הוא העמיס עליהם עבודה, שהמטרה העיקרית שלו היתה, לא לתת להם לחשוב מרוב הלחץ, וככה, הם לעולם לא יתבוננו, מה התכלית של החיים, מה האמת בעולם, למה הם עבדים ולא בני חורין, שישכחו שהם בני העם הנבחר.

וכשבא הקדוש ברוך הוא, והוציא אותנו ממצרים, הוא אמנם גאל אותנו מהעבודה הזו, אבל המטרה העיקרית היתה, הגאולה של האישיות, הגאולה הנפשית, חזרנו להיות בני אדם שחושבים, שמתבוננים.

הוא הוציא אותנו מהכלא של היצרים, מהעבדות לתאוות והרצונות האישיים, נתן לנו אפשרות בכלל לעבוד על המידות, לסלק את הגאווה, את הכעס, את העצבות. לא לחיות כמו בהמות.

ההוכחה החותכת לזה היא, ש80% לא רצו לצאת, כמו שהתורה אומרת (פרשת 'בשלח': שמות יג, יח) "וחמשים עלו בני ישראל ממצרים", ומסביר רש"י "אחד מחמישה, וארבעה חלקים מתו בשלושת ימי אפילה".

למה הם מתו? אומרים חז"ל (תנחומא 'ארא' יד), שזה בגלל שהם לא רצו לצאת. וכי הם משוגעים?! טוב להם לסבול?! למה רק 20% רצו לצאת?

כי הגמרא אומרת "עבדא בהפקרא ניחא ליה", כלומר, לעבד, כיף להיות עבד, למרות שהוא נתון בשליטת מישהו אחר, כי הוא לא מחויב במוסריות.

לעבד, אין מהות, אין אישיות, הוא מוכתב, הוא נשלט, לא שולט. זה היה כיף להם, טוב להם, שווה את כל הסבל, העיקר לא להתחייב בעבודת המידות, בתיקון עצמי.

גם היום, יש אנשים שהולכים אחרי התאוות, ומעדיפים לחיות חיי הפקר, שהחיים האלו מלאים בסבל, העיקר לא להוריד ראש בפני העבודה המוסרית.

למרות שהם סובלים מזה. השקרן, סובל מכך שהוא לא אמין, לא סומכים עליו. הכעסן, אנשים מתרחקים ממנו. הקמצן, סובל מייסורי מצפון. וכן הלאה.

ובכל זאת, קשה להם לקבל חשק להשתנות, למה? כי ההפקרות נוחה להם, אין כח לעבודה עצמית. לשליטה עצמית. זה עבד. זה בדיוק מה שפרעה חיפש לעשות מעם ישראל.

עד שהקדוש ברוך הוא גאל אותם, את אלה שהיה בהם רצון להשתנות ולעבוד על המידות, והוציא אותם מהחיים חסרי ההתבוננות, מהריצה אחרי התאוות, מההפקרות, מכל מה שפרעה ניסה לגרום להם להיות, והפך אותם לבני חורין אמתיים.

לא כאלו שרק משוחררים מהעול של העבודה, אלא כאלו שיכולים לחשוב, שיכולים להתאפק, שיכולים לקיים מצוות עם כל הלב. זו נקראת חירות.

לכן הקדוש ברוך הוא דואג להזכיר לנו בכל הזדמנות אפשרית - "זכר ליציאת מצרים", תזכרו שאתם לא משועבדים ליצר, תזכרו שאתם בני חורין אמתיים, שאתם מחוץ למצרי הנפש, אתם לא כבולים רגשית. אתם חופשיים מהעבדות לתאוות ולרצונות של עצמכם. אם זה בבוקר ואם זה בערב. שבתות וחגים. באוכל בשתיה, וגם בשינה, תמיד תזכרו - "זכר ליציאת מצרים", אתם לא עבדים של העולם הזה, אתם יותר גבוהים, יש בכס כח של שליטה עצמית. עם של גיבורים, שעושים מה שצריך להיות באמת, ולא מה שהגוף מושך.

בכל חג אנחנו עובדים על תאוה מסוימת, ומתגברים עליה. בפסח, מתגברים על האכילה. בשבועות, על השינה. ביום הכיפורים שוב על האכילה. בסוכות על הנוחיות. וכן הלאה. והכל בזכות השריר העוצמתי שקיבלנו ביציאת מצרים, הכח לשלוט בעצמנו, ולא להתגלגל עם זרם החיים.

"זכר ליציאת מצרים".

בחג פסח, חוזרת ומאירה אותה ההארה של יציאת מצרים. ה' שופך שפע של סייצתא דשמיא לצאת מהמצרים הנפשיים. מהחרדות, מהדיכאונות, מהעצבים, ומכל מגבלה נפשית אחרת.

מי שחכם, יתפוס את ההזדמנות הזו לצאת מהמצרים והמגבלות האישיות שלו. כמה אנשים היו רוצים להשתחרר ממידת הכעס. כועסים, ואחר כך מאוכזבים מעצמם. היה להם הרבה יותר כסף אילו היו יכולים להישאר רגועים גם במצבים מכעיסים. מי שיקח את עצמו בידיים בחג הזה, יזכה לעזרה מיוחדת מהשמים.

פשוט צריך לקבל על עצמו להשתדל להתאמץ לא לכעוס כל שבעת ימי הפסח, עד כמה שהוא יכול, וה' יעשה כבר את השאר.

אותו דבר לגבי אדם שרוצה להפסיק להיות לחוץ. זה מציק לו ולמשפחה שלו. כשהוא נכנס ללחץ, אי אפשר לדבר אתו. אם הוא ינצל את הפסח, הוא יכול להפוך לאדם אחר. רגוע יותר.

מה נקרא לנצל? לקבל עליו, להתחזק בימי החג באיזו נקודה שקשה לו, והוא רוצה להשתחרר ממנה. להתפלל על זה. ולעשות כל מאמץ - בנחת - להתחזק בנקודה הזו. ייחד עם ההשפעות של החג, הוא ישתחרר מהמצרים שלו, וישתנה.

לימדתי בעבר, נער שאינו שומר מצוות לקראת הבר מצווה. בין היתר דיברתי אתו על איפוק, ועל פה נקי. ואז הוא אמר לי "אני לא מאמין, שיש בן אדם בעולם, שחוטף מכה באצבע הקטנה, ולא מקלל מיד"...

אמרתי לו "אז תתפלל, יש קבוצה ענקית של אנשים, שלא מקללים שהם מקבלים מכה!". כי מי שנמצא מחוץ לעולם התורה, לא מאמין שיכול להיות אדם מרוסן באמת, בעל שליטה עצמית.

נתתי לו דוגמא. נניח שיש בנין, שלא עלינו כולם שם נכים. אף פעם לא יצאו החוצה, ולא ראו מימיהם אדם בריא. יש שם שני סוגים של כסאות גלגלים, מכניים, וחשמליים. אלו שמסתובבים במחלקות עם הכסאות המכניים, מקנאים קנאת מוות, באלו שמסתובבים עם הכסאות החשמליים. ואלו עם הכסאות החשמליים, מאושרים... בטוחים שהכי טוב להם בעולם. מחייכים, ונותנים גז...

אדם בריא, שיסתכל עליהם מהצד, מה הוא יחשוב: 'איזה מסכנים... הם בטוחים שטוב להם... הם לא הרגישו אף פעם, מה זה אדם בריא, לרוץ, לקפוץ, ללכת על הרגלים, איזה כיף להיות בריא. הם חושבים שטוב להם, אבל באמת הם מסכנים...! ככה בדיוק היחס בין שומרי המצוות, לאלו שעדיין לא זכו לשמור. הם הולכים בשבת לים, נוסעים, מבשלים, הכל מותר, והם מסתכלים על אלו ששומרים מצוות כמו מסכנים, באיזה בית כלא הם חיים...

תבדקו, ראיתם פעם יהודי שומר שבת שמוכן לוותר על השבת?! על היופי של החגים ששומרים אותם כהלכה?! ברור שלא! אז למה הם רואים את זה כמו בית כלא? כי הם בבית כלא!

אדם שלא שומר מצוות, קשה לו להשתחרר מהיצרים שלו 24/7. הוא, להבדיל, כמו נכה, מוגבל בתוך היצרים שלו, עבד, חייב לרוץ אחרי כל דחף, להתעצבן, לאכול, בלי שליטה על כלום. ועוד לחשוב שטוב לו, והוא המשוחרר.

לעומת אלו שזכו לשמור מצוות, שהם המשוחררים באמת, שיכולים לקחת הפסקה מכל תאוה גשמית, להתגבר, לשלוט.

יש כאלו, שאם יש באזור איזה נסיון בצניעות, הוא כבר לא אותו בן אדם, מתנהג אחרת. לעומת אדם ששומר מצוות, אדרבה, הוא יעשה הכל כדי להישאר נאמן לבורא עולם, ולמשפחה.

לכן התורה דואגת להזכיר לנו כל הזמן - "זכר ליציאת מצרים"... כי המצוות הן קשות לקיום, עבודת המידות דורשת מאמצים אדירים. אבל ה' מזכיר לנו כל רגע, אתם המשוחררים באמת, מאז שהוצאתי אתכם מהארץ המכושפת הזאת, אתם לא כבולים ליצרים ולתאוות, רק תעלו ותתעלו. נזכור תמיד - "זכר ליציאת מצרים".

לאחיין של ה'חווה מלובלין, קראו רבי קאפיל. הוא סיפר (הובא ב'נפלאות הרבי', אות פה), שבצעירותו, הוא ראה הנהגה מעניינת של ה'חווה! כל שנה, לאחר אפיית המצות, היו מביאים את ערמת המצות אל ה'חווה, והוא היה סופר אותם, ונותן תואר לכל מצה: 'צדיק', 'רשע'... האחיין, התפלא מאד על ההנהגה הזו, ורצה לבחון את הדברים בעצמו. שנה לאחר מכן, הוא ביקש מ ה'חווה, להיות ה'רעדלער' - המחורר, באפיית המצות. הרעיון שלו היה, לסמן את המצות שייראו לו בעייתיות, ולראות מה יאמר עליהם הדוד הקדוש.

בזמן האפיה, כנראה מחמת הלחץ בעבודה, הוא לא הצליח להבחין בשום בעיה כשרותית שיש במצות. אבל משהו אחד, העין שלו הצליחה לקלוט. בזמנס, גם הנשים השתתפו באפיית המצות. אחד הבחורים שעבדו שם, צחק עם אחת הנשים שלשו את הבצק. רבי קאפיל, סימן את המצה שיצאה מהבצק הזה.

לאחר האפיה, הוא העביר את השק עם כל המצות, אל החדר של ה'חווה! כשהוא נכנס, הוא התחרט קצת על הסימון הזה, כי הוא חשב, שאולי הרבי ממיין רק בין מצות כשרות לפחות כשרות, ולא בענייני צניעות. אבל את הנעשה אין להשיב.

הרבי התחיל למיין את המצות. כשהוא הגיע למצה המדוברת, הוא אפילו לא נגע בה, הוא רק צעק בקול "תזרקו את המצה הזו, כי ריח של ניאוף רחמנא ליצלן נודף ממנה...". ואז הבין רבי קאפיל, עד כמה קדוש הדוד שלו.

כי מי שלא יודע לרסן את עצמו, ההשפעה שלו הרסנית לא רק על עצמו, גם על הסביבה.

יהי רצון שנזכה לקבל את ההשפעות מהחג, להתעלות ולהשתנות.

מצוות "והגדת לבנך" – ההגדה

נמסר בערב שבת קודש וחג הפסח, י"ד ניסן התשע"ח, בבית הכנסת 'באר משה ומרים' – פסגת זאב, ירושלים

יש דברים שאפשר לעשות כל יום.

אבל יש הזדמנויות נדירות, שמי שלא תפס את הרגע הנכון, יצטרך לחכות הרבה זמן עד להזדמנות הבאה.

אחת המצוות הנדירות, שיש לנו הזדמנות לקיים אותה פעם אחת בשנה בלבד, היא מצוות "והגדת לבנך" (פרשת 'בא': שמות יג, ח). התורה ייחדה לילה מיוחד, רק כדי שנשב ונספר לילדים או לעצמנו, מה קרה שם במצרים.

הלילה הזה, הוא 'ליל הסדר'. כמו שהתורה אומרת "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי מצרים", מתי זה 'ביום ההוא'? ביום הראשון של פסח, כמו שמוזכר שם בפסוקים הקודמים.

מי שיקח ברצינות את מה שנדבר היום, יכול להיות שכל המהות של ליל הסדר תשתנה אצלו, כי יש הרבה אנשים, שלא תמיד שמים דגש על הנקודה העיקרית בלילה הזה. המטרה העיקרית בלילה הזה היא אחת - לספר לילדים או לעצמנו מה היה שם במצרים.

בליל הסדר, רוב המשפחות בעם ישראל, או מארחות, או מתארחות, יש הרבה אנשים וילדים סביב השולחן, מה שגורם הרבה פעמים, שהילדים, שהם עיקר המצווה בלילה הזה, נדחקים הצידה, ויש אפילו כאלו שעושים שולחן מיוחד רק לילדים, ושולחן נפרד למבוגרים, שיוכלו לעשות את הסדר בנחת, שזהו ממש פספוס אדיר.

כל המטרה בלילה הזה היא הילדים. מה שמצריך את ההורה להשקיע הרבה מחשבה, איך אפשר לתפוס אותם יושבים ומקשיבים לסיפור יציאת מצרים שאתה רוצה להעביר להם.

להכין מראש סיפורים מעניינים, לקנות פרסים או לחלק כרטיסים, מישהו סיפר לי שיש לו בנות ממש קטנות, והוא קונה חיות מפלסטיק, להדגים להם את מכת ערוב ודבר, יש הרבה רעיונות מקוריים ומוצלחים, רק צריך לחשוב ולהיות אכפתי, וה' ישלח את השאר. אגב, מי שרוצה שהסיפור ייקלט אצל הבן שלו כראוי, הוא צריך כל השנה להיות אתו בקשר טוב. מי שכל החופש רק דרש דרישות מהבן שלו, צעק, והיה עסוק בנקיונות ובצבע, שלא יצפה שבליל הסדר, הילד יהפוך בשניה אחת לחבר הכי טוב שלו, רק כי הוא רוצה לקיים את מצוות "והגדת לבנך", זה לא יקרה.

יש אנשים שחושבים, שההגדה היא כמו 'תפילה' ארוכה כזו שצריך למלמל אותה. אבל האמת, שכל ההגדה היא בסך הכל ארבעה פסוקים.

אנחנו חייבים אחת ולתמיד להכיר את המבנה של ההגדה, מה הרעיון שלה, כדי שנוכל לקיים את המצווה כמו שצריך.

נאמר במשנה במסכת פסחים (קטז), שבהגדה של פסח - "מתחיל בגנות ומסיים בשבח". לא מספיק לספר רק בשבחו של ה', כמה נסים הוא עשה לנו, ואיך הוא גאל אותנו, אלא צריך לספר קודם כמה היה לנו רע לפני כן, וכמה סבלנו.

אם אני אספר לך על מישהו צדיק, ששמו יצחק, שגידל בבית שלו ילד לא שלו, ונתן לו את כל מה שהוא צריך מילדות, וגם חיתן אותו, עד שהוא התבסס, והוא עדיין ממשיך לתמוך בו. אתה תעריך מאד את יצחק, נכון?

אבל אם אני אספר לך, שאבא של הילד הזה, הוא עבריין שיושב בכלא, אמא שלו אוספת כסף באיזו צומת, והוא עצמו, כבר בתור ילד, בגלל המצב ההרוס של הבית, הידרדר לפשע, נטש את הלימודים, היה נראה רע, הסתובב מורעב בלי פרוטה, גנב, קילל, והיה רגע לפני מצבים הרבה יותר חמורים.

ואז בדיוק הגיע יצחק, סידר לו פינה חמה בבית שלו, קנה לו בגדים, שילס בשבילו מורים פרטיים, רשם אותו לחוגים יקרים, עד שהוא הפך למלומד, וחיתן אותו בכבוד. אחרי שהוספתי לך את ה'גנות', את המצב הגרוע שהיה לפני כן, אתה תעריך הרבה יותר את ה'שבח', את המצב של הגאולה שאחרי.

ככה גם לגבי יציאת מצרים, אם נספר כמה נסים ה' עשה לנו, וכמה טובות הוא גמל אותנו במדבר, זה עדיין לא אותו שבח, כמו אם נספר מה עברנו קודם, באיזה מצב היינו. לכן אומרים חז"ל "מתחיל בגנות", תספר קודם כמה רע היה לנו קודם, איפה היינו, מאיפה ה' הוציא אותנו, ועד לאן הוא הביא אותנו.

חז"ל נחלקו בגמרא (פסחים קטז), מאיפה צריך להתחיל לספר את המצב הגרוע שהיינו בו, דעת רב, שצריך לספר "מתחילה עובדי עבודה גילולים היו אבותינו", המצב הגרוע שהיינו מהבחינה הרוחנית, ודעת שמואל מתחילים מ"עבדים היינו".

להלכה אנחנו אומרים את שני הדברים (רא"ש, פסחים, פרק י, אות ל, רי"ף, פסחים, כה: בדפה"ר). יוצא, שאנחנו צריכים לספר לילדים שלנו, לא רק מה היו הנסים במצרים, אלא איך היה קודם, איך שאבות אבותינו היו עובדי עבודה זרה, איך התגלגלנו למצרים, ואיך סבלנו שם, ואיך יצאנו.

אומר המלבי"ם (בפירושו 'מדרש הגדה' על הגדה של פסח, על המילים "מתחילה עובדי"), שאם נרצה לספר לילדים את כל מה שהיה עם אבותינו מזמן תרח, ואיך היתה השתלשלות העניינים מאז ועד לאחר הגאולה, נצטרך לספר להם כמעט את כל ספר בראשית, על תרח, ולידת האבות, הירידה למצרים, ועוד לפחות חצי מספר שמות, על השעבוד, המכות, יציאת מצרים וקריעת ים סוף, ובמקום שזה יקח לנו שעה ויותר, זה עלול לקחת כמה ימים.

אז מה עושים? איך נספר? לא שייך לומר 'היינו עבדים, ויצאנו ממצרים'...

כדי לפתור את הבעיה הזו, חז"ל קבעו בהגדה כמה פסוקים מיהושע, שמתמצתים את המציאות שהיתה עם אברהם, ועוד ארבעה פסוקים מפרשת 'כי תבא' (דברים כו, ה), שאותם אומר מי שמביא ביכורים, וכשאדם מביא ביכורים, הוא צריך לפרט את הטוב שה' עשה לו, אז הוא אומר נוסח של ארבעה פסוקים שמפרטים את הכל:

1. "ארמי אבד אבי (לבן הארמי, שביקש לאבד את אבינו יעקב כשרדף אחריו כשברח יעקב עם בנותיו, רש"י), וירד מצרימה, ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול עצום ורב".

2. "וירעו אתנו המצרים ויענונו, ויתנו עלינו עבודה קשה".

3. "ונצעק אל ה' אלהי אבותינו, וישמע ה' את קלנו, וירא את ענינו ואת עמלנו, ואת לחצנו".

4. ויצאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדול ובאתות ובמפתים".

אלו ארבעת הפסוקים, וזו כל ההגדה! מי שהביא את הביכורים, ממשיך ואומר, "ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה'", כלומר אחרי כל הגלגול הזה שעברנו, זכינו להגיע אל הארץ הזו, לקבל נחלה, לגדל פירות, וכהכרת הטוב, הבאתי לך מהפירות האלו.

נו, אז אם כל ההגדה היא רק ארבעה פסוקים, אז למה ה'מגיד' כל כך ארוך? כי אנחנו לא אומרים את הפסוקים וזהו, להגדה יש מבנה ברור מאד, מי שלא מכיר את המבנה, ההגדה נראית לו כמו נוסח לליל הסדר, והוא לא מבין מה המטרה. ההגדה בנויה מכמה הקדמות לחשיבות מצוות סיפור יציאת מצרים, ואחר כך, ארבעת הפסוקים האלו, והפירוש שלהם, וחז"ל התכוונו, שהפסוקים האלו יהיו הבסיס לסיפור, וכל אדם יוסיף וירחיב עד כמה שהוא יודע.

מתחילים עם "הא לחמא עניא", כדי להמחיש לכל המסובים את המציאות שהיתה במצרים. וגם כדי לקרוא לכל הרעבים שיבואו לאכול.

אחר כך ממשיכים עם "מה נשתנה". הרבה אנשים חשבים ש'מה נשתנה' הוא שיר, שיר יפה... אבל האמת היא, ש'מה נשתנה' זה לא שיר, אלא שאלה.

אנחנו נמצאים אחרי הכרפס, לפני 'המוציא', ופעם לא היה לילדים 'גן', הם לא היו שומעים כלום מהגננת, ולא יודעים מה הולך להיות. וכשמגיע ליל הסדר, הילד היה רואה, שמתחילים לאכול סלטים (כרפס) לפני 'המוציא', הוא היה מתפלל, 'מה קורה פה היום? למה אוכלים סלטים לפני האוכל? למה שתינו רק בהסיבה? למה אין לחם?...'.

היום, כשמגיעים ל'מה נשתנה', מיד הילדים נעמדים ומתחילים לשיר, וזה נפלא מבורך, אבל, מי שקצת מתכוון, וקצת מבין את המשמעות, יכול לעניין את הילדים, ולהפנות את תשומת לבם לשינוי, וכשהילד מתפלל, הוא שואל 'מה באמת ההבדל?', 'מה נשתנה הלילה הזה? מה מיוחד בו?

ואז עונים לו, "עבדים היינו לפרעה במצרים", אתה יודע מה שונה הלילה הזה? אנחנו היינו עבדים לפרעה, ובלילה הזה בדיוק יצאנו משם.

יוצא שבעצם הפיסקה של "עבדים היינו", היא תשובה על השאלה מה נשתנה, אחרי שהרווחנו את ההתעניינות של הילד, אנחנו עונים לו תשובה קצרה, שהיינו עבדים לפרעה, סבלנו שם, וה' הוציא אותנו משם, ואם לא, היינו עד היום עבדים שם, לכן הלילה הזה הוא לילה מיוחד.

ההגדה היא כמו 'פאזל', הכל מתחבר ביחד, כל קטע קשור לקטע הקודם ולזה שאחריו. ומי שלא מתבונן ולא מכין את עצמו לליל הסדר, עסוק כל ה'מגיד', בלהתאים את המנגינה למילים, באיזה מנינה לנגן את הקטע הזה, המנגינות של העדה שלהם, וזה מיוחד מאד, אבל זה לא העיקר. נמשיך.

אחר כך, מגיעה הפיסקה: "מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע" וכו'. גם זו עדיין לא ההגדה, זו עדיין הקדמה. מסביר המלבי"ם, שבעל ההגדה, רצה להביא ראיה למה שנאמר קודם, שגם אם כולנו חכמים ונבונים מצוה עלינו לספר, כמו שמצאנו אצל החכמים האלו.

וכן לדבר השני שהוא אמר, שהמרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, כמו שמצאנו אצל החכמים האלו, שסיפרו עד הבוקר.

אחר כך הפיסקה "אמר רבי אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה" וכו', מה זה?

זו עדיין הקדמה, כיון שהזכרנו את רבי אלעזר בן עזריה שהיה יושב עם החכמים בבני ברק, אז מזכירים כבר גם את הדרשה שהוא דרש על יציאת מצרים, להראות כמה הנושא הזה חשוב.

שעד זמנו של רבי אלעזר בן עזריה, היו קוראים קריאת שמע רק בשחרית, והוא היה מצטער, שהוא כבר כבן שבעים שנה, ולא זכה שיגידו קריאת שמע גם בערב, עד שבן זומא דרש את הפסוקים, שגם בערב צריכים לומר.

וחכמים אמרו, אפילו אחרי שיבוא המשיח, וניגאל בעזרת ה' גאולת עולמים, גם אז יזכירו את נסי יציאת מצרים, ובאה ההגדה ללמד אותנו בכל זה, כמה יציאת מצרים חשובה. הוי אומר, שגם הפיסקה הזו היא עדיין הקדמה להגדה.

אחר כך אומרים - "ברוך המקום ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא". עד לפיסקה הזו, נאמר כמה חשוב סיפור יציאת מצרים מבחינה הגיונית, ועכשיו ההגדה רוצה להוכיח מהפסוקים כמה זה חשוב, אז לפני שמזכירים פסוקים מהתורה, משבחים את ה' שנתן לנו את התורה (אגב, מסביר המלבי"ם, שההגדה סודרה כבצורת מקהלה, שהקורא אומר "ברוך המקום", וכל הקהל עונים "ברוך הוא", לכן תמיד כשיש 'ברוך' בהגדה, מיד אחר כך יופיע 'ברוך הוא' שהקהל אמורים לומר יחד).

מה הם הפסוקים? הפסוקים שמוזכרים בהקשר לארבעת הבנים - "כנגד ארבעה בני דברה תורה".

מה הפירוש של ארבעת הבנים האלו? מה הם באים לומר?

בארבעה מקומות בתורה מדובר על כך שהאבות יספרו לבנים מה קרה במצרים, ובכל פעם התורה השתמשה בסגנון שונה, "כי ישאלך", "והגדת", "מה זאת". כי המצוה הזו כל כך חשובה בעיני ה', אז הוא פירט לך, איך לגשת אל בן חכם, איך לגשת אל בן רשע. ואז ההגדה מפרטת כל ציווי איפה כתוב, ובאיזה בן מדובר, "חכם מה הוא אומר?", כלומר, איפה כתוב הבן החכם בתורה. עד שמסיימים בבן שאינו יודע לשאול, שעליו נאמר "והגדת לבנך", שזה הציווי העיקרי לסיפור יציאת מצרים בלילה הזה, (ובשביל להזכיר אותו, אמרנו את כל הבנים).

ורק אחרי זה, מתחילה ההגדה עצמה, דהיינו סיפור היציאה: "מתחילה היו אבותינו עובדי עבודה זרה". ולאחר מכן, ארבעת הפסוקים, והפירוש שלהם.

מזה אפשר להבין, כמה אנשים מפספסים את העיקר בלילה הזה, כי גם אלו שכבר מבינים את העניין, מתחילים את ההגדה עם כל המרץ, ומה פוגשים מיד? את ארבעת ההקדמות האלו, ועליהם מתעכבים, ואומרים חידושים, ועד שמגיעים להגדה עצמה, כבר רעבים, ומאבדים סבלנות, ודוקא את החלק הכי חשוב, מריצים.

בפרט בהגדות החדשות, שמלאות בחידושים ופלפולים, ולא בפשט הפשוט, ה' ביקש שנספר מה היה במצרים, ולא שנגיד דרשות על רבי אליעזר וארבעת הבנים, פשוט לספר מה היה.

מה שצריך לעשות, זה בדיוק הפוך, את ההקדמות הראשונות לקרוא ולהסביר, ואת המרץ לשמור לסיפור יציאת מצרים עצמו. ולא להכין חידושים, אלא תיאור של הצער, של המכות, היציאה, יש הרבה מדרשים מעניינים שגם מבוגרים לא יודעים [אפשר להכין מ: בהלכה ובאגדה, מעם לועז, ילקוט שמעוני]. זה נקרא לקיים בהידור את מצוות סיפור יציאת מצרים.

לכן להתכונן כמו שצריך, לישון צהרים, לחשוב על רעיונות איך לעניין את הילדים והמבוגרים, פרסים, חידון, הצגה, לאכול לפני שהולכים לבית הכנסת כדי לא להיות רעבים, אבל לא יותר מדי כדי לאכול את המצה לתאבון.
ניקה את הדברים לתשומת לב, ויהי רצון שנזכה לקיים את כל מצוות ליל הסדר כרצון ה', ולזכות אותנו ואת הבנים שלנו באמונה אמתית לכל החיים.
חג שמח. ניפגש בבית המקדש.

הכרת הבעיה – חצי פתרון

נמסר בערב שבת חול המועד פסח, י"ח ניסן התשע"ז, בבית המדרש 'הבאר' – קדימה

לכל אחד מאתנו יש נסיונות, אתגרים, קלים או קשים, וכל אחד שואל את עצמו - מה עושים? איך מתמודדים?
חג הפסח הוא חג החרות, יש בו עוצמה של חרות, שחרור מכל המוגבלויות, גם מצד הסגולות שלו, וגם במסר שהוא מעביר.
נתבונן באחת מהתובנות שיש בחג הזה, ונראה איך אפשר לקחת אותה לביצוע המעשי.

מי שקצת קורא במדרשים ובמפרשים על יציאת מצרים, ומתבונן, מיד נחשף להתנהגות המזעזעת של המצרים, שעשו הכל כדי להציק לעם ישראל, באכזריות נוראה שאין כמוה. לא תמיד זה היה המצב, היו ימים שלעם ישראל היה מקום של כבוד במצרים, בזמנו של יוסף, ובמשך כל ימי חייהם של שאר השבטים, המצרים היו מאד מכבדים את היהודים, עד שלפתע הכל השתנה על ידי הגזרה הנוראה הזו של השעבוד.

מי הוא זה שחשב על הרעיון האכזרי הזה לשעבד עם שלם ולענות אותם?
חז"ל מגלים לנו (סוטה יא. ילקוט שמעוני רמז קסח), שהיו שלושה אנשים שישבו יחד אז עם פרעה, "אמר רבי חייא בר אבא, אמר רבי סימאי, שלשה היו באותה עצה - בלעם ואיוב ויתרו", את שלושתם כינס פרעה לדון מה עושים עם עם ישראל.

יתרו, פתח במסכת שכנועים, שלא כדאי לפרעה להרע לעם ישראל ולהציק להם, כי הקדוש ברוך הוא מעניש את כל מי שפוגע בעם שלו. כשפרעה שמע את התשובה שלו, התרגז מאד, ויתרו נאלץ לברוח למדין, לפני שפרעה יפגע בו.

איוב, לא חיוה דעה, אלא אמר למלך: "הלא כל יושבי ארצך בידך, כטוב בעיניך עשה". בלעם הרשע, הוא ה'גאון' שהעלה את הרעיון המרושע הזה איך 'לטפל' בעם ישראל, להשתעבד בהם, ולהשליך את הזכרים ליאור.

אומרים חז"ל, שכל אחד מהם קיבל את עונשו, "בלעם שיעץ - נהרג, איוב ששתק - נידון ביסורין, יתרו שברח - זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית".

שואל רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר, א וירא תשל"ג, מאמר ה'), יש כאן משהו שנראה כביכול כלא הוגן. מה יותר קשה מוות או יסורים? לכאורה יסורים, כי מוות בחרב לוקח זמן מועט ואז לא מרגישים כלום (כנראה...), אבל יסורים הם כאבים וצער מתמשכים, שזו מציאות שהרבה יותר קשה לסבול.

אם כן, נראה שכביכול העונש לא מתאים למעשה, בלעם היה צריך לקבל צער ומכאובים, על הסבל שהוא גרם לעם ישראל, ואיוב שבסך הכל שתק, היה אמור לקבל עונש קטן, צער קל.

מסביר רבי חיים (בתשובה השניה), המטרה של היסורים, הם לא רק עונש על מה שהאדם עשה, אלא המטרה שלהם גם ללמד את האדם מה החטא שלו. וזה גם כל העניין של המושג "מידה כנגד מידה", שהאדם יבין על ידי היסורים שבאים עליו, במה הוא שגה. לפי זה, הוא מסביר את ההבדל בין איוב ליתרו. ליתרו כאב על עם ישראל, הוא התנגד, אז למרות שההתנגדות שלו לא עזרה, לפחות הוא הראה שזה כואב לו. אבל איוב, למרות שהוא בסך הכל שתק, השתיקה שלו העידה על משהו פנימי, זה הראה שלא כואב לו על מה שעומד לקרות לעם ישראל. אז מידה כנגד מידה, כדי ללמד אותו במה הוא שגה, שלחו לו יסורים, כדי ללמד אותו, שכשכואב - צועקים! כשאדם מקבל מכה או צער אחר, אז הוא צועק וזועק מהכאבים, גם אם אין תועלת בצעקה. זה מה שבאו ללמד את איוב, אם היה כואב לך על עם ישראל, היית צועק, הנה תראה, שכשכואב לך, אתה צועק. מכאן למדנו יסוד גדול לחיים. מה?

מי יודע, אולי הרבה מהבעיות בחיים שלנו, הם בעצם מסר מהשמים שאנחנו צריכים לתקן משהו, וברגע שנבין על מה מדובר, אולי הבעיות יפתרו. כי הכרת הבעיה היא כלשון העם - חצי פתרון, ברגע שאתה מודע לבעיה, עברת כבר חלק גדול מהדרך. המון אנשים סובלים מבעיות, ואפילו לא יודעים מזה. כל אחד מאתנו מכיר אנשים שיש להם תכונה שלילית, שכל הסביבה שלהם מודעת אליה, והבן אדם היחיד שלא יודע מזה, זה הוא בעצמו. אם זה מישהו שממהר לכעוס, וכשנמצאים בסביבה שלו, צריך ללכת על ביצים, בהרבה מקרים הוא לא מודע לקפדנות שלו וחושב שהוא אדם מאד נחמד, וכשתנסה לדבר אתו ולהזכיר לו כל מיני מקרים שבהם הוא לא היה נחמד, יהיו לו הסברים הגיוניים לכל מקרה שתגיד. יכול להיות מישהו אחר, שאצלו הבעיה היא שבכל מה שנוגע לאוכל הוא קצת מתבלבל, בצורת האכילה, ברמת המתח שזה יוצר אצלו, יש אחד שאצלו זה הבגדים, או עקשנות, חוסר דרך ארץ, שתלטנות, לא חסר מה. ומה שקורה, מי שלא מודע לבעיה, לעולם לא יחשוב שהוא צריך לתקן אותה, וישאר עם הבעיה שלו אולי לנצח... אחד מחמשת הדברים שהרמב"ם מונה אותם (הלכות תשובה, פרק ז', הלכה ב) כ"נועלים דרכי התשובה", הוא "השונא את התוכחות". מפני "שהרי לא הניח לו דרך תשובה, שהתוכחה גורמת לתשובה, שבזמן שמודיעין לו לאדם חטאיו ומכלימין אותו חוזר בתשובה... וזה ששונא את התוכחות, אינו בא למוכיח ולא שומע דבריו, לפיכך יעמוד בחטאתו שהם בעיניו טובים".

הרבה אנשים מסתובבים עם בעיות, אבל מי שיודע על הבעיה שלו, יש לו סיכוי להגיע יום אחד אל הפתרון, וגם כשהוא לא בסדר, יש לו נקיפות מצפון שבולמות את גדילת הבעיה.

אבל מי שחושב שהוא בסדר, אי אפשר לדבר אתו, הוא תמיד הצודק, תמיד יוצא 'בסדר', על כל דבר יש לו מה לענות, אין לו צד קלוש שהוא טועה, וכאן מתחילה הבעיה... המצב שלו חמור מאד, אין לו סיכוי לצאת מזה לעולם, כי לדעתו הוא בסדר, הוא יסחוב את החסרונות האלו שנים, ויסבול מהם, אנשים לא יוכלו לסבול אותו, ולפעמים מדובר על ענייני היגיינה וכדומה, לא כדאי.

הוא גם מנחיל את הבעיה הזו למשפחה שלו, והם לדורות הבאים, עד שיקום מישהו שיחליט לתקן את הבעיה הזו. אבל ככל שאדם פתוח יותר לקבל הערות וביקורת, הוא ירוויח יותר, ידריכו אותו, והוא יתקן מהר את כל החסרונות שלו.

סיפר הרב דב יפה זצ"ל (הובא בחוברת 'בית ה' נלך' עמוד 8), שפעם הוא נכח בסעודת 'תנאים' (ווארט), שבה נכח גם ראש ישיבת 'סלבודקא' רבי יצחק אייזיק שר זצ"ל, ונשא דרשה בפני הבחורים, וכך הוא אמר:

'אני מקוה שתזכו להיות אנשים גדולים, והמציאות היא שכיון שאנשים גדולים הם מכובדים בעיני הבריות, הציבור נמנע מלהוכיח אותם, והיחידה שמרגישה קרובה כל כך כדי להוכיח גם אדם גדול - זו אשתו! ולכן כדאי לכם לנצל את התוכחה של האשה, ותכלו להפיק מזה תועלת גדולה!'

כשרעיייתך או מישהו אחר מעיר לך, גם אם אתה חושב שהוא טועה, קודם כל תודה לו שהוא חושב עליך, תשמח בביקורת, ואחר כך, תוכל להוסיף איך אתה רואה את הדברים.

אבל מי שהוא גאוותן, וכשמעירים לו הוא מיד מתגונן, או אפילו כועס, והכי גרוט - נפגע... סותם את הפתח היחידי שלו לצאת מהבעיות, כי אנשים פשוט ימנעו להבא מלהעיר לו, והוא ישאר עם כל החסרונות, וממילא הסבל שלו, לעולם!

מכאן נבין, כמה חשוב להיות 'מקבל', לחפש את הבעיות של עצמך, כדי שתוכל לפתור אותם. מי יודע כמה מהסבל שלנו בחיים, נובע מבעיות שאנחנו לא מנסים לסדר. אם לא נדע לקבל הערות, ולא רק לדעת לקבל, אלא לשמוח שמישהו פנה אלינו והסב את תשומת לבינו לאיזו תכונה או התנהגות שכדאי לנו לשפר, אנחנו נשאר מלאים בבעיות, נרחיק את הסביבה, ואולי גם נצטרך לסבול יסורים, וחלילה נדע הרבה צער. לכן, הדבר הראשון הוא - הכרת הבעיה. בחג הפסח יש סייעתא דשמיא מיוחדת בעניין הזה, כמו בדיקת חמץ, ביעור חמץ, שכשם שאנחנו מבערים את החמץ הגשמי, כך נחפש את הבעיות והמידות הרעות שלנו, וננסה לבער אותם. ומי שלא יחפש, לא ימצא אותן לעולם.

בעל ה'תולדות יעקב יוסף', רבי יעקב יוסף הכהן זצ"ל מפולנאה, מביא (תולדות יעקב יוסף, פרשת פקודי, דיבור המתחיל 'והנה זה') את דברי האר"י הקדוש (פרי עץ חיים, שער חג המצות, פרק א), שבגלות מצרים, הסתלקה הדעת מעם ישראל. כלומר הבעיה היתה, שהם בכלל לא ידעו שהם בבעיה, וכל השעבוד והסבל היה פועל יוצא של גלות הדעת.

לכן הם היו משועבדים לפרעה שהוא בחינת 'עורף', לא מעוניין להקשיב, הוא הסמל למי שלא מוכן להודות בטעות שלו, ורק סובל וסובל הוא וכל העם שלו, ועדיין מתעקש להישאר בעמדה שלו, ולא להיכנע למשה.

רק כאשר "יומת מלך מצרים" (שמות ב, כג), מיד ממשיך הפסוק ואומר - "ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו", רק שהוא מת, הם הבינו שהם בבעיה.

ברגע שהם הבינו את הבעיה ויצאו מגלות הדעת, מיד הגיעה גם הגאולה בפועל. ודוקא על ידי משה, שהוא בחינת ה'דעת', ההפך מפרעה שהיה עורף.

וכלשונו: "ולכך, מאחר שעיקר הגלות מצרים היה על ידי שנסתלק הדעת, בחינת גלות הרוחני שהיה בגדר השכחה ולא ידעו חסרונם, לכך נמשך מגלות הרוחני - גלות הגשמי. מה שאין כן כשידעו חסרונם על ידי בחינת הדעת, אז עשו תשובה לתקן חסרונם, ונתקרב קץ הגאולה", אפשר לעיין שם בהרחבה בדבריו.

הנה לנו שוב ראיה, שכל הסבל של האדם מתחיל כשהוא לא יודע שהוא בבעיה, ברגע שהוא מזהה את הבעיה ומגדיר אותה, הדרך לפתרון כבר קלה הרבה יותר.

וכבר אמר פעם אחד הגדולים, הרבה יותר קשה מלהוציא את ישראל ממצרים, היה להוציא את מצרים מישראל...

היום השביעי של חג הפסח, נקרא 'חג שביעי של פסח'. ביום הזה, עם ישראל עברו כל הלילה בתוך הים הקרוי, ובבוקר כשהם יצאו, אמרו את שירת הים.

ה'תולדות יעקב יוסף' (פרשת 'ויקהל', דיבור המתחיל 'לבאר זה') מביא, שמישהו שאל אותו, למה באמצע שירת הים לפתע אומרים (פרשת 'בשלח', שמות טו, ט) "אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל, אריק חרבי תורישמו ידי", את זה היה צריך לומר בהתחלה, כי לכאורה זה לא חלק מהשבחים של ה', רק סיפור של מה שקרה, אז למה זה נכנס באמצע?

הוא מסביר, על פי משל שהוא שמע. היה היה מלך, שמלך על ערים ומדינות רבות... יום אחד, החליט המלך, שהוא מעוניין לבדוק מה רמת הנאמנות של האזרחים אליו.

היה לו רעיון איך לעשות את זה, הוא שלח את אחד העבדים שלו, כשהוא מחופש למלך נוסף, העבד הזה, הסתובב בין המדינות והציג את עצמו כיריב של המלך הקיים. ארגן כנסים, ניסה לשכנע, והראה להם שהוא מעוניין לקחת את השלטון לידיהם בכל מחיר. חלק מהאנשים מיד התקוממו, וניסו להילחם בו, חלקם לא התנגדו, הם אמרו, שהם הרי ישארו במצב שלהם בכל מקרה, אז מה משנה להם מי יהיה המלך, ואותו עבד מחופש, רשם לעצמו את התגובות.

עד שהוא הגיע למחוז אחד, ששם היו הרבה אנשים חכמים, שלא היה נראה להם הגיוני כל העניין הזה של המלך החדש שמנסה להסית את העם, היו להם הרבה סיבות ומחשבות שגרמו להם להבין שלא יכול להיות שיש אמת בזה.

לכן הם הבינו בהכרח, שמדובר כאן בשליח של המלך, וברגע שהוא הגיע אל העיר שלהם לנסות להסית אותם, הם הקדימו אותו ופנו אליו, ואמרו לו 'אנחנו כבר יודעים שאתה שליח של המלך, ככה שאין לך מה לנסות להסית אותנו...!'

השליח של המלך נהנה מאד מהרעיון שהם 'קלטו' את העניין, והוא פנה לדרכו והלך. הנמשל, המלך הוא כמובן בורא עולם, שלח את אחד העבדים שלו, הלא הוא היצר הרע להכשיל את האדם, חלק מהאנשים נלחמים בו, חלק מתפתים, אבל היהודי שמצליח

להבין שהפיתוי הזה, האויב הזה, זה שליח של ה' בעצמו, נפל כל הרעיון של הפיתוי, והיצר נחלש לגמרי, הוא מביא שכך גם כתוב בזוהר הקדוש (פרשת תרומה, קסג). ולא רק בפיתוי היצר, אלא מוסיף ה'תולדות יעקב יוסף, שהוא קיבל מ'הבעל שם טוב', שלא רק בעניין היצר הרע, אלא "שבכל צער האדם, בגשמי וברוחני, שאם נותן לב שגם בזה הצער הוא ה' יתברך בעצמו, אלא שהוא דרך לבוש, וכאשר נודע לו זה - הוסר הלבוש, ונתבטל הצער, וכל גזירות רעות".

ברגע שאדם מבין שהצער הגדול שהוא עובר עכשיו, זה ה' בעצמו, לא משהו חיצוני, מיד הצער הזה עובר ומתבטל.

לפי זה הוא עונה על השאלה הראשונה שהוא שאל, למה נכנס העניין של "אמר אויב ארדף אשיג", באמצע השירה, כי בזמן שהם היו במצרים, הם היו בגלות הדעת, ואז הם טעו לחשוב, שמצרים הם אויבים.

אבל עכשיו, שהם יצאו מגלות הדעת, הם הבינו, שמצריים וכל מה שהם עברו שם, זה ה' יתברך בעצמו, וברגע שהם הבינו את זה, מיד נהפך המצב מ'אויב' ל'אויב', וכל הצער נעלם, ועל זה הם אמרו שירה, על זה שהם זכו להבין שאין שום אויב, יש כאן רק את ה' יתברך.

מסיים ה'תולדות יעקב יוסף ואומר, "וזהו עצמות הגאולה, והוא בכל אדם, ובכל זמן, והוא סוד גלות מצרים שיש בכל אדם ובכל זמן...".

כלומר, מגלה לנו הרב, שכל הבעיות שיש לנו בחיים, זה בגלל הדעת שלנו, אם אין לך כסף, זה בגלל שיש לך עניות בדעת, ברגע שתבין בראש, שהעניות הזו זה ה' עצמו, ולא אויב, מיד יתהפך עליך הגלגל.

כאבים, צער בחינוך הילדים, שכנים, שלום בית, מידות רעות, הכל זה ה', וכל זה קורה כי לא מבינים שזה ה', אבל ברגע שאדם מבין שכל מה שעובר עליו זה ה', באותו רגע הוא יוצא מהגלות, הגלגל מתהפך עליו, והוא יראה ישועות.

שימו לב לסיפור הבא, סיפור שנקרא 'מגלות לגאולה', אותו סיפר בחור ישיבה מהתקופות הקדומות, שמתאר לנו, עד כמה אדם יכול להיות טיפש, ולחשוב שהוא חכם: הייתי אז צעיר לימים, למדתי בישיבה בעיירה קטנה, בין בחורים המבוגרים ממני בהרבה, כשה תמים בתוך עדר של זאבים. לא היה לי קל עם זה, מה גם שמטבעי הייתי חלוש ועדין, ולא הצלחתי להתמודד עם ה'זאבים'.

זה התבטא בתחילת ה'זמן', כשנדחקתי בעל כרחי לספסל האחורי בישיבה במקום הכי לא נח שיש, או למשל כשביקר איזה אורח עשיר שחילק בגדים בשביל בחורי הישיבה, בשבילי לא נשאר כלום.

אבל הדבר הכי הגרוע היה, בחלוקת ה'ימים' (בזמנם לא היו חדרי אוכל בישיבה, והבחורים היו מתחלקים אצל התושבים היהודים באזור הישיבה, לחלוקה זו קראו 'ימים'). בעוד שכל הבחורים הכירו את כל בעלי הבתים באזור, מי מארח טוב, איפה יש אוכל טעים, ומי נותן הרגשה לא נעימה, והאוכל 'לא משהו', וידעו לבחור לעצמם את המקום הרצוי.

אני בעדינות ו'חוסר המזל' שלי, גיליתי בורות מדהימה בסוגיה קשה זו של הימים', ולכן תמיד הגעתי לבעל בית עני ואביון, שעם כל הרצון הטוב שלו לכבד אותי, נשארתי תמיד רעב.

היה זה 'בין הזמנים' של חודש ניסן, אותם הבחורים שהוריהם התגוררו בעיירות הסמוכות למקום הישיבה, נסעו להם לחג לבית ההורים, ואלה שבאו ממקומות מרוחקים - ואני הקטן בתוכם - נשארנו בישיבה, או בגלל הדרך הקשה במיוחד באותה שנה שמזג האויר היה קפוא ביותר, או בגלל ההוצאות היקרות של ההורים לארח את בנם שבוע שלם.

כדי לעודד קצת את רוחם של הבחורים שנשארו בישיבה לליל הסדר, הבטיחו לנו, שהשנה ייערך סדר מיוחד, אותו ינהל ראש הישיבה בעצמו, משהו שהיה אמור להיות מעניין. אבל בסופו של דבר, ראש הישיבה נאלץ באופן פתאומי לצאת בערב פסח מהעיירה, ואנחנו הזדרזנו לדאוג לעצמנו למקומות אירוח אצל יהודי הסביבה.

כמובן, החברים הזריזים שלי, תפשו מיד את כל המקומות הטובים, אצל הרב, אצל השוחט, ועוד כל מיני כאלו, ורק אני ה'לא יוצלח', הוכרחתי לחגוג את חג חרותנו אצל גד העגלון.

חשבתי לעצמי, אם כבר אני אוכל אצל העגלון (עגלון, בזמנם, היה סמל הבורות כביכול), לפחות הוא ידוע כאיש אמיד. נכון שהוא 'לא תלמיד חכם', אבל אני לא בא ללמוד ממנו תורה בלילה הזה, סוף כל סוף הוא יהודי, בודאי שאת ליל הסדר הוא יעשה כראוי.

בערב פסח אחרי חצות היום, דפקתי על דלתו של גד העגלון, כשהדלת נפתחה, מצאתי אותו יושב ליד ערמת מצות ענקית, בקושי ראו את הפנים שלו מאחוריה, השיניים שלו טחנו וטחנו בלי הפסקה, והוא אפילו לא הבחין שנכנסתי.

אשתו, פראדיל, הציגה אותי בפניו, "אתה רואה גד, יש לנו בחור ישיבה לליל הסדר...". "הו, טוב מאד...", הנהן גד בראשו, "גם שנה שעברה אירחנו תלמיד מהישיבה בליל הסדר, הוא עזר לנו הרבה. לא קל... לגמרי לא קל חג פסח... יש הרבה דברים לעשות, 'סדר'... 'כרפס'... 'יחץ'... 'רחצה'...".

גד, הניח לפני ערמה של 12 מצות, ובקול מצוה אמר: "תיטול ידיים, בטח אתה רעב". "אבל הרי אסור לאכול מצה בערב פסח...", עניתי בביישנות.

"תראה את ה'למדן' שלי" - התערבה פראדיל כשהיא מתכוונת אלי - "דין חדש! סליחה, בעלי הוא לא מאלו שיושבים מאחורי תנור וכירים (ביטוי לבור), ואם הוא אוכל, מותר גם לך לאכול! מה צפית ממני שאני אתן לך עכשיו, חמץ?!...".

"אולי קצת תפוחי אדמה, וקצת 'חמיצה' (חמוצים בלימון)", נסיתי לענות בקול חלוש עם עיניים מושפלות.

גד, כמעט והתפקע מרוב צחוק, "חמיצה?!", הרעים בקולו, "נראה לך שאצלי בבית אוכלים חס וחלילה חמץ בפסח?! זה לא מתאים לבחור ישיבה לא לדעת ש'חמוצים' הם מלשון חמץ ואסור לאכול 'חמיצה' בפסח, כל מה שהוא חמוץ, הוא ב'בל יראה' ו'בל ימצא'...".

"בבית שלי אין לא חמיצה, ולא לימונים, וגם לא מלח לימון", נהנתה פראדיל מבעלה הלמדן, "תמיד אמרתי שאתה גד יודע ללמוד יותר טוב מכל הבחורים של הישיבה...".

גד התיישב ליד, כדי לעבד 'תכנית' לסדר.

"מה אפשר לקחת ל'כרפס'?", שאל.

"אפשר לקחת צנן או תפוחי אדמה", עניתי.

"שיהיה תפוח אדמה", קבע גד. "פראדיל", קרא בקול לרעייתו, "תכיני בבקשה תפוחי אדמה לכרפס...".

היא לא התמהמהה, והתחילה מיד בקילוף תפוחי אדמה בכמות שהיתה מספיקה לגדוד שלם של חיילים.

"איך מכינים את החרוסת?", הוא ממשיך לשאול.
משכתי בכתפי, פשוט לא ידעתי איך מכינים חרוסת.
"אוי, איזה בטלן אתה, אתה לא יודע כלום... הבחור שהיה כאן שנה שעברה, ידע והתמצא בהכל...".

"פראדיל", רעם גד, "תרוצי לבית של הרב, ותשאלו אותי איך מכינים חרוסת, שחס וחלילה לא נשאר בלי חרוסת לליל הסדר..."
"ה' יצילנו...", מלמלה האשה תוך כדי ריצה.
"איך מסתדרים עם ה'יחץ' הזה וה'רחצה'?"... "שאל."
"לזה לא צריך הכנה", הסברתי לו.
"ויכורך?"...
"ליכורך' נוהגים לקחת חזרת".
"אכפת לך לגרד חזרת?"
"כן", עניתו.

הוא הכניס אותי מיד לחדר קטן וחנוק, הצביע על ערימה ענקית של קלחי חזרת, "את הקצת הזה תגרד", אמר, "זו הרי מצוה...".

בלית ברירה, התחלתי לטפל ב'קצת' החזרת... פצעתי את האצבעות, מהעניים זלגו דמעות בלי הפסקה, רק הודות לרדת הלילה וזמן הסדר שהגיע נפטרת מהמשך הגירוד של החזרת.

לבוש בגדי יום טוב, מגבעת רחבה וקיטל צחור, התרווח לו גד בכורסה בהסיבה, והסדר התחיל...

את המצות בקערה סידר בהתאם למנהג, מלמטה למעלה, ישראל, לוי, וכהן, אבל בעוד שהשניים הראשונים הסתדרו לו כמו שצריך, הכהן משום מה לא הסתדר לו... פעם יצאה לו מצה עם בטן, ופעם עם בועות, וכל פעם שהוא הוציא 'כהן' חדש מהחבילה שלא התאים לקערה, הוא ניפץ אותה לרסיסים...

כשהוא הגיע לסידור הקערה, הזרוע בצד ימין והביצה בצד שמאל, הוא התבלבל לגמרי ולא ידע בין ימינו לשמאלו... ואם לא הייתי מעז פנים ופוסק לו על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל, מי יודע אם זה היה נגמר אי פעם...

הקידוש עבר בשלום, ללא מכשולים רציניים, את הקושיות שאלתי אני, ולאחר מכן התחיל באמירת ההגדה, כשמדי פעם הוא מלווה קטעים מסוימים בטיפוף רגלים וקריאות התפעלות "או...", "אה...", "ווי ווי...", הרגשתי שהמעיים שלי מתהפכים מרוב צחוק, אבל נשכתי את השפתיים, והתאפקתי בכל הכח.

פתאום, הלם גד באגרוף על השולחן, וקרא בהתפעלות: "שאלה קשה לי אליך! בעל ההגדה מספר מה שקרה עם התלמידים והרבנים שלהם, 'מעשה ברבי' - סיפור עם רבי. 'אליעזר ורבי' - אליעזר יחד עם רבי, 'הושע ורבי' - יהושע יחד עם רבי, 'עקיבא ורבי' - עקיבא עם רבי, 'טרפון...! למה לכולם יש רבי, ואילו לטרפון אין?..."

נאלצתי לשתוק, חששתי מפני התפרצות צחוק מטורפת, ונשכתי את שפתי...
"נו, אתה לא יודע?!... טוב, נמשיך לקרוא...", פסק קצרות.

המשכנו באמירת ההגדה, עד שהגענו סמוך ליגאל ישראל. עוד לפני ששתינו את הכוס השניה, מכריז בעל הבית: "אנחנו נמשיך לקרוא את ההגדה עד הסוף, אני פשוט לא אוהב 'עולי על הראש, לכן אנחנו נגמור את כל הקריאה, ואז נוכל לאכול ולשתות כמו שכתוב...". בעל כרחי הסכמתי להצעה שלו, הקריאה נמשכה בקצב מהיר ובבליעת פסוקים שלמים. כשהוא סיים הפטיר באנחת רווחה "די... עד כאן... סיימנו...".

הוא העמיד לפניו שלשה כוסות ענקיים, מילא אותם ביון, ושתה אחת אחרי השניה, כשהוא סופר 'כוס אחת', 'כוס שניה', 'כוס שלישית'.

נטלנו ידיים לסעודה, וגד בצע על המצות. איזה ברכה הוא בירך על המצה? לא שמעתי, אבל כשהוא שמע אותי מברך 'המוציא לחם', אדמו פניו מכעס, והוא צעק בקול מרוגז "מה?! לחם?! חמץ?!...".

נסיתי להסביר לו, שהמשמעות של 'לחם' היא לא דווקא 'חמץ', אבל גד בשלו, "מה לא 'חמץ', הרי בפה מלא אתה אומר 'המוציא לחם', מה לחם הוא לא חמץ?!". שתקתי.

גד מזג לעצמו כוסית משקה חריף, ושתה אותה בבת אחת... לקינוח הוא לקח כדור דג גדול... ושוב כוסית... עוד כדור דג, וכוסית אחריו... כך חזר ושנה מספר פעמים, עד אשר עיניו אדמו, ונשימתו כבדה כמין אווז שפיטמוהו...

פראדיל, הגישה בינתיים את המרק הרווח בקערות ענק, והכופתאות ('קניידלך') שבתוכן, היו בגודל של תפוחים. אבל גד לא נגע במרק, שכן עפעפיו נעצמו מרוב העייפות והשתיה. הוא נרדם תוך כדי שהידיים שלו מחזיקות בקצות המפה בחזקה, כנראה הרגיש שזו שמירה.

הנחירות הלכו והתגברו, וגד התמתח, תוך כדי שהמפה עדיין בידיו... הוא התחיל למשוך את המפה, ומשך...

בוס... רעש אדיר נשמע לפתע... המפה וכל מה שעליה בקבוקי יין, כוסות, מרק, פמוטים, ומנורת נפט, הכל צנח על הרצפה והתרסק בקול נפץ מחריד.

"אהה...", צעקה פראדיל, "תראה גד מה עשית... שרפת לי את הרגליים...". "פראדיל, למה כל כך חשוך בבית?", שאל גד תוך כדי שהוא ממצמץ בעניים מנומנמות אחרי שהתעורר מקול צווחת אשתו.

"השתכרת כמו גוי, גס שכמוך", לא הפסיקה פראדיל מלצעוק חמס, "את הכל הפלת מן השולחן, שברת והרסת, וגם את הרגליים שלי שרפת...".

"תשתקי", ניסה גד להשתיק אותה, "אל תרימי עלי את הקול שלך!". "לך לישון סתום שכמוך! השתכרת כמו גוי, ועוד אתה מקים מהומות?...". גד התפקח, ופתח את פיו בצעקות. אפילו אשתו נבהלה, וקראה לעזרת השכנים, "הצילו, הצילו...".

השכנים התאספו בבית החשוך, והנודף ריחות שונים (נפט, יין, מרק), הרצפה מחליקה, והכופתאות עם שברי כוסות וצלחות חרקו מתחת לרגלים...

באותו רגע, בתוך ההמולה והרעש הגדול, הצלחתי להתחמק מהבית כל עוד נפשי בו, הרמתי את העיניים בשבח והודיה לה' שגאל אותי מהגלות המרה הזו, אל הגאולה... (מתוך: סיפורי החג - פסח, עמוד קצב).

לפעמים אדם כל כך שקוע בעצמו, מאשים את כולם, דואג לחרוסת... מתנהג בגסות, ואפילו לא מעלה על דעתו, שכל הבעיה אצלו. מגלות לגאולה..

אם ירצה ה'

נמסר בערב שבת חול המועד פסח, י"ח ניסן התשע"ד, בבית המדרש 'הבאר' – קדימה

ברוך ה', אנחנו נמצאים עמוק בתוך ימי הפסח. הניקיונות מאחורינו. ליל הסדר מאחורינו. החג הראשון. אווירה מיוחדת שיש רק בפסח, המצות והכשרות. כדאי מאד לנצל את הימים האלו, לשאוב מהם כוחות רוחניים לכל השנה.

בימי חול המועד, רוב הציבור נוטל את תרמיל הנדודים, ויוצא לטיולים. הפארקים, המסלולים, ואתרי הבילוי, מלאים עד אפס מקום. כמעט כל המדינה על הרגלים. זה הזמן היחיד בשנה שרוב התושבים בחופש.

אנשים מבקרים במפעלים, בתחנות הרכבת, ברפתות, להראות לילדים הקטנים, דברים שאי אפשר לראות בימים שגרתיים.

עכשיו נשאל שאלה, האם עשרות הפועלים שבנו את תחנת הרכבת, עשו זאת כדי שהורים יגיעו עם המשפחה בימי חול המועד, ויצפו ברכבות? ודאי שלא! הרכבות נבנו להסיע נוסעים ממקום למקום.

האם המכונות הענקיות שבמפעל, נבנו בשביל מרכז המבקרים? לא! המפעל נועד לייצר תוצרת, ולשווק אותה, ממש לא בשביל לעניין אזרחים סקרנים.

אם כן, חגי ישראל, על אחת כמה וכמה. חג הפסח אינו 'מרכז בילוי'. ליל הסדר, הוא לא לילה נחמד שבא להוציא אותנו קצת מהשגרה.

לחג הפסח, כמו כל החגים, יש משמעות רוחנית אדירה, צריך רק לדעת מהי, כדי שנוכל לנצל את מלא התפוקה, לקחת אתנו מתנות נצחיות מהחג, ולא רק 'לבקר' בו, ולצאת כלעומת שבאנו.

נדבר על אחת ההשפעות המיוחדות שניתן לקבל מחג הפסח.

בחג הפסח, אנחנו חוגגים על כך שה' הוציא אותנו מעבדות מצרים. כשעם ישראל ירדו למצרים, הם ירדו בראש מורס. מי הוא זה שיזם את כל השעבוד? מי הוגה הרעיון להעביד את היהודים?

חז"ל מגלים לנו (סוטה יא. וכן שמות רבה א, ט), שפרעה היה רק המוציא לפועל. מי שיעץ את העצה, היה בלעם. חוץ ממנו, ישבו אז באותה הפגישה גם יתרו וגם איוב. כל אחד הגיב אחרת.

בלעם היה נלהב מאד, ודרש בכל תוקף להפוך את ישראל לעם של עבדים. איוב, שתק. ויתרו, דווקא התנגד לעצה הזו, ופרעה רצה להורגו, והוא הוכרח לברוח למדין (עיין

בפירוש 'ענף יוסף' על המדרש שם).

כל אחד מהם קיבל תמורה מידה כנגד מידה על מעשיו. בלעם שהגה את הרעיון, מת בחרב. איוב ששתק, נענש ביסורים קשים, הידועים כ'יסורי איוב', צרעת קשה, מיתת בנים,

עוני, ועוד. ויתרו שהתנגד וברח, זכה, והיו מצאצאיו שישבו בלשכת הגזית כחלק מהסנהדרין.

עד כאן דברי חז"ל. נתבונן רגע בדברים.

חטאו של מי חמור יותר, של בלעם או של איוב? ודאי של בלעם, הרי הוא זה שגרם למיליוני יהודים להשתעבד במשך שנים רבות במצרים, ולסבול סבל נוראי. לעומת איוב, שבסך הכל שתק, ולא התנגד.

ומי לדעתכם סבל יותר? בלעם חי שנים רבות, ולבסוף נהרג בחרב, כאב של כמה שניות בסך הכל. ואילו איוב, סבל שנה אחרי שנה כאבי תופת בגופו, כאב נפשי, מחסור, ומה לא? אז איפה הצדק והיושר כאן? אולי היה יותר מתאים להחליף ביניהם, שבלעם יסבול כהוגן, ואיוב פחות ממנו.

את השאלה הזו שאל ר' חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר, חלק א, עמוד ט. וארא, תשל"א, מאמר ג', תחת הכותרת 'אושר החיים'. הוזכר גם בחלק ג', מאמר ה', וירא תשל"ג, תחת הכותרת 'מי נח'). הוא השיב תשובה מדהימה - רגע אחד של חיים, אפילו עם כל יסורי איוב, שווה הרבה יותר מהמוות! השאלה ששאלנו נובעת, מחוסר הערכה לכל שניה בחיים. הנחת היסוד הייתה, שעדיף למות מאשר לחיות ולסבול. חז"ל חשבו הפוך, עדיף לחוות אפילו צרות כמו של איוב, העיקר להישאר בחיים.

כי לכל רגע לכל שעה בחיים יש משמעות, אפשר להשיג עוד משהו, להתקדם עוד, לעשות עוד מצווה, מחשבה טובה, רצון טוב. לכל אלו, יש עוצמה אדירה שעושה רשמים חזקים בשמים, ומשפיעה עלינו לנצח.

אנחנו יושבים בליל הסדר, עורכים אותו כמו שכתוב בהגדה, וזה נראה פשוט, אוכלים מצה... מרור... ואנחנו לא יודעים מה עושה כל פעולה שלנו בשמים. כל הליכה לבית הכנסת, כל תפילה, כל רגע בחיים נידון בפני עצמו, ומזכה אותנו במתנות רוחניות בלי סוף.

אז כדאי לנצל! לא להפסיד, לא לזלזל. ככה גם ימי חול המועד, ימים גדולים, עם השפעה חזקה על כל השנה. לנסות לחטוף מה שאפשר, תורה, תפילה, עוד מצה, כל רגע הוא חשוב.

החיים עוברים. כל שניה בחיים חשובה. אפילו אם כדי לחיות, צריך לשלם ביסורים, זה שווה, החיים כאן בעולם שווים כל מחיר. הרבה אנשים מרגישים שהם סובלים. חלק מהם, מרגישים כך בצדק. כאבים, מחלות, נכויות, שלא נדע. אבל יש סוגי סבל, שהמקור שלהם הוא האדם עצמו.

בתוך כל אחד מאתנו, קיים כח אדיר, כח שהוא תחילת כל פעולה או מעשה שנעשה - כח הרצון. לעולם לא תצא לשתות אם לא רצית קודם. לעולם לא תצא מהבית, אם לא רצית. הכל מתחיל ברצון.

ככל שהרצון יותר גדול, ככה יש יותר חשק להגיע אל המטרה, יותר כח לבצע את הפעולה שרצית. ומצד שני, אם לא מצליחים להשיג את המטרה, ככל שרציתי יותר להשיג אותה, האכזבה יותר גדולה.

לדוגמא, הספות בבית עשו כבר את שלהם. ישנות, בלויות, דהויות. עקרת הבית הציצה לבעלה 'מה דעתך על ספות חדשות?'. 'למה לא?', עונה הבעל, 'בשמחה!'

האשה, החלה מיד בחיפוש אחר הספה הרצויה, הסתובבה בין החנויות, התלבטה בין הגודל, לעיצוב, והצבע. עד שמצאה את שאהבה נפשה, ספה בגודל הרצוי, בסגנון והצבע המתאימים ביותר לבית. הזמינה. שילמה. הכל טוב ויפה. מה עכשיו? מחכים שהספה תגיע, 'עד חודש ימים', אמרו לה בחברה.

במהלך החודש, היא מדמינת איפה בדיוק היא תשים את הספות החדשות. איפה בדיוק כל אחת תעמוד. איך שהספות יתמזגו להפליא עם הצבע של הארון. היא גם קנתה כבר ילון תואם לצבע ולגזרה של הספות...

עבר חודש, היום המיוחל הגיע. סבלים זריזים פרקו את הספות מהמשאית, והובילו אותן הביתה. איזו התרגשות. היא מתקרבת לראות את הספות מקרוב, ו... אוי ואבוי, הצבע קצת שונה ממה שהיא הזמינה...

איזו אכזבה עמוקה... כל כך חיכתה, דמינה, ועכשיו... נכון שהספות בצבע חום, אבל זה לא החום שהיא הזמינה, זה לא הצבע המדויק שהיא רצתה. חבל...

למה היא מאד מאוכזבת? כי היא מאד רצתה! ואם היא הייתה מאד מאד רוצה, אז היא הייתה מאד מאד מאוכזבת. ואם היא הייתה מאד מאד רוצה, היא הייתה מאד מאד מאד מאוכזבת. וכן הלאה, כגודל הרצון, כך גודל האכזבה.

אבל אם היא לא הייתה מזמינה, את הספות, אלא זוכה בהן בהגרלה, או שאיזה דוד עשיר היה מזמין על חשבון, מתנת חג, וכשהספות היו ניצבות בבית, היא הייתה רואה אותן בפעם הראשונה, והצבע לא היה כל כך מתאים. היא לא הייתה מתאכזבת בכלל. הפוך, היא הייתה דווקא שמחה, ספה חדשה, למה לא?

מה קרה? אותה הספה בדיוק. מה שהשתנה כאן, זו לא הספה, זו הציפייה. וככה לגבי כל דבר בחיים. נוסעים לחתונה, ופתאום פנצ'ר בגלגל. מתכוננים לטיול, ופתאום הכל מתבטל. כגודל הציפייה גודל האכזבה.

אלו היסורים שהאדם מביא על עצמו. הוא בטוח שמה שהוא רוצה יתקיים, וכשזה לא קורה, הוא מתאכזב עמוקות. והחיים שלנו מלאים באכזבות האלו.

מידת הכעס. לכל המצבים שהאדם כועס, יש מכנה משותף אחד, קרה משהו שהוא לא רצה שיקרה! איחור, פקק, אמרו לו משהו שהוא לא רצה לשמוע, נפל לו הפלאפון, ועוד ועוד. ככל שהוא מרוכז יותר ב'מה אני רוצה', החיים שלו יהיו מלאים רטינות וכעסים.

אז מה אפשר לעשות?

הדרך לפתור את הבעיות, ולהקל מעלנו את היסורים, היא - אם ירצה ה'! להתרגל לא לצפות לכלום, מה שה' ירצה, זה מה שיקרה. מראש, כשמזמינים ספה, לקחת בחשבון, שהספה הרצויה תגיע רק אם ה' ירצה.

נגיע לחתונה - אם ה' ירצה, ואיך שהוא ירצה. הטיול - אם ירצה ה'! כמה פעמים אנחנו מתכננים דברים, ובפועל הכל קורה אחרת? אז חבל על האכזבות והכעסים, צריך להתרגל לרעיון, והכל יהיה טוב יותר.

לא מדובר על מחשבה של רגע, או משהו שבא במהירות. מדובר על מהלך חיים, עבודה יום יומית, להתאמץ לחשוב כך למרות שזה עדיין לא טבעי, ועם הזמן, בעזרת ה', נהפוך לכאלו.

רק נוסף, שאין הכוונה לא לשאוף גבוה, לא לרצות להגיע רחוק. אדרבה, בעניינים רוחניים לרצות ולרצות כמה שיותר. בענייני מצוות ולימוד תורה, אין אם ירצה ה', כי הוא ודאי רוצה! צריך להתאמץ ולהתעקש.

המדובר הוא על המובן הגשמי, שם להרגיע את הרצון, ולחיות את המושג של 'אם ה' ירצה'. קל מאד לדבר על זה, אבל קשה מאד לחיות את זה. אם נרצה - נצליח!

מסופר, על עשיר גדול, בבעלותו היו שטחי אדמה רבים, והוא נזקק לשוורים שיחרשו את השדות. פינה מהזמן היקר שלו, לקח ארנק מלא מטבעות זהב, ויצא אל העיר הגדולה לקנות שוורים חזקים וגדולים.

בדרך, פגש אותו אליהו הנביא. הוא לא היה נראה כמו אליהו הנביא, אלא כמו סוחר כמוהו שהולך לקנות שוורים. שאל אותו אליהו "לאן פניך מועדות?".
"אל השוק", ענה הסוחר, "לקנות שוורים".

"תגיד - בעזרת ה'", אמר לו אליהו. העשיר התפלא, למה צריך לומר בעזרת ה', "הרי הכסף אצלי, והמוכר בחנות", מדוע צריך את עזרת ה' "אם כך", אמר אליהו, "לא תהיה לך הצלחה בקניה הזו!".

העשיר המשיך בדרכו, ובלי ששם לב, הארנק נשטט מכיסו, ונפל על אם הדרך. ניגש אליהו הנביא, נטל את הארנק, והניח אותו על סלע בתוך יער סמוך, במקום רחוק מעין רואים.

העשיר הגיע אל החנות, בחר לעצמו שוורים טובים וחזקים ופנה אל המוכר. כשהכניס את היד אל הכיס להוציא את התשלום, גילה לתדהמתו, שהכסף איננו. הוא התבייש מאד, והתאכזב עמוקות. בלית ברירה, עשה את כל הדרך חזרה לביתו, להביא מטבעות אחרות לקנות את השוורים.

חזר הביתה. נטל ארנק חדש. ויצא שוב לדרכו. בדרך, שוב פגש אותו אליהו הנביא. "לאן אתה הולך?", התעניין. "לעיר הסמוכה, לקנות שוורים", ענה העשיר.

"אמור בעזרת ה'", הציע לו אליהו. והעשיר עדיין לא הבין מדוע, "המטבעות אצלי, המוכר בחנות...", מה כבר יכול להיות?. לפתע, תרדמה נפלה על הסוחר. הוציא אליהו את המטבעות מכיסו, והניח אותם על אותו סלע.

כשהתעורר, הרגיש מיד בחסרונו של הארנק, ושוב התאכזב עד עמקי נשמתו. בצער רב, שב על עקבותיו, וחזר לביתו להביא סכום נוסף.

בדרכו בפעם השלישית אל העיר, פגש אותו שוב אליהו הנביא, והפעם בדמות נער שמחפש עבודות מזדמנות. "לאן אדוני הולך?", שאל הנער. "אל העיר הגדולה, לקנות שוורים, אם ירצה ה'".

"בהצלחה", אמר הנער, והוסיף "אם אדוני ירצה, אשמח אם להוביל את השוורים לביתו בתשלום סביר, כי נער עני אני, ובזה אפרנס את בני ביתי".

"טוב", אמר העשיר, "אם ירצה ה', ואני אקנה את השוורים, אשכור את שרותי ההובלה שלך". הגיע העשיר אל העיר. ההצלחה האירה לו פנים, והוא בחר לעצמו שוורים גדולים וחזקים במחיר מוזל. מרוצה ושבע רצון, חזר לביתו, וכפי הבטחתו, שכר את הנער העני, הלא הוא אליהו הנביא, להוביל את השוורים לביתו.

בדרכם חזרה, עברו ליד היער. באופן לא צפוי, התחילו השוורים לרוץ לתוך היער, כשהעשיר והנער רודפים אחריהם במהירות. לבסוף הם נעצרו. היכן? ממש ליד אותו הסלע בו הניח אליהו את שני הארנקים של העשיר. העשיר זיהה מיד את הארנקים, לקח אותם, ולשמחתו לא היה קץ.

כשהגיעו הביתה, מיד לאחר שהכניס הנער את השוורים לחצר, נעלם הנער ואיננו. מאז, נפקחו עיניו של העשיר, והוא הבין שהכל מאתו יתברך, אם ירצה ה' - יצליח, ואם לא, למרות כל המאמצים, הוא לא יצליח.

חג הפסח, חג האמונה. בימים הקדושים האלו, יורד עלינו משמים שפע של אמונה. המצה היא 'לחם האמונה'. אם נתאמץ לסגל לעצמנו את מחשבת 'אם ירצה ה'' בימים אלו, עבודה זו תגרור אחריה סייצתא דשמיא לכל השנה כולה.